МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра статистики та математичних методів в економіці
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Ю.О. Ольвінська
“___”_____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою «Бізнес-економіка та аналітика»
на тему:

«Статистична оцінка стану та перспектив ринку праці в Україні»

Виконавець:
студентка заочного факультету
Д. Р. Муляр _____
/підпис/

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Милашко Ольга Генріхівна _____
/підпис/

ОДЕСА – 2025

Зміст

ВСТУП 3

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ 5

1.1. Сутність ринку праці 5

1.2. Методологія та індикатори статистичного аналізу ринку праці 14

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ І. 18

РОЗДІЛ ІІ. СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 2010-2021 РОКІВ 20

2.1. Аналіз сучасних тенденцій ринку праці 20

2.2. Порівняльний аналіз ринку праці України та інших країн 25

2.3. Статистичний аналіз показників ринку праці за умов воєнного стану 33

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІ. 38

РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 2010 – 2021 РОКІВ 40

3.1. Аналіз рівня безробіття та його структури 40

3.2. Оцінка диференціації регіонів за рівнем безробіття 45

3.3. Кореляційно – регресійний аналіз впливу чинників на рівень безробіття в Україні 57

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІІ. 61

ВИСНОВКИ 62

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 64

ДОДАТКИ 70

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Одним із найважливіших показників соціально-економічного розвитку будь-якої країни є ринок праці. На протязі років Україна стикалася з низкою суттєвих змін, що відбувалися під впливом багатьох чинників, зокрема війна вплинула на ці процеси, демографічна криза, міграція населення та технологічні впровадження. Неменш важливою також є державна політика зайнятості, тому для її ефективного формування потрібно провести аналіз стану та тенденцій ринку праці. Для надання оцінки поточних тенденцій та перспектив розвитку ринку праці України варто проаналізувати найважливіші макроекономічні показники ринку праці, а саме зайнятість та безробіття. У час економічної нестабільності дуже важливим є приведення ринку стану України в оптимальний стан, бо саме ринок праці напряму пов'язаний з індикатором рівня життя населення. Він відображає не лише економічні процеси, а і соціальні, політичні, демографічні аспекти життя населення.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування ринку праці були предметом дослідження таких вчених як: С.І. Бандура, Д.П. Богиня, М.І. Долішній, Т.А. Заяць, Є.П. Качан, І.С. Кравченко, Е.М. Лібанова, Л.С. Лісогор, В.В. Онікієнко, І.Л. Петрова, В.М. Петюх, В.С. Васильченко, В.І. Герасимчук, В.М. Гриньова, О.А. Грішнова, Н.С. Коваленко, Н.В. Маковська, В.В. Мортіков, С.В. Шостак.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексна статистична оцінка стану ринку праці в Україні та виявлення ключових проблем і обґрунтування напрямів його розвитку. Для досягнення поставленої мети варто виконати такі завдання:

- Розглянути теоретичні аспекти ринку праці;
- Проаналізувати динаміку основних показників ринку праці, а саме рівень зайнятості, рівень безробіття, середні заробітні плати;
- Провести статистичний аналіз структури робочої сили та зайнятості населення;

- Порівняти показники ринку праці України з ринком праці країн Європи;
- Оцінити диференціацію регіонів України за рівнем безробіття;
- Здійснити кореляційно-регресійний аналіз факторів, що впливають на рівень безробіття в Україні.

Об'єктом дослідження виступає ринок праці України.

Предметом дослідження є статистичні показники, що характеризують стан і тенденції ринку праці України.

Методи дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи активно використовувалися методи порівняння, аналізу, динаміки, а також статистичні методи, такі як: кореляційний аналіз, регресійний аналіз, групування та кластеризація даних, табличні та графічні методи візуалізації даних.

*Структура кваліфікаційної роботи***.** Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі було розглянуто теоретичні аспекти дослідження ринку праці, а також поняття та сутність цієї системи. Розглянуто також державне регулювання ринку праці і його підтримка з боку держави. Надано інформацію про методи статистичного дослідження ринку праці.

У другому розділі проаналізовано динаміку чисельності економічно-активного населення країни, статево-вікову структуру зайнятого населення України за 2015 та 2021 роки і динаміку показників ринку праці у період з 2010 по 2021 роки. Також проведено порівняльний аналіз ринку праці України та Європи. Неменш важливим є аналіз показників ринку праці за період війни, які також проаналізовані у цьому розділі.

У третьому розділі проводився детальний аналіз безробіття, а саме динаміка рівня безробіття в Україні напротязі 2010 – 2021 років, оцінка диференціації регіонів за рівнем безробіття та кореляційно-регресійний аналіз факторів, що впливають на нього.

При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались комп'ютерні програми Microsoft Word і Microsoft Excel.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ

1.1. Сутність ринку праці

Ринок праці займає центральне місце в економічній системі кожної країни, оскільки він не лише відображає економічні процеси, але й впливає на соціальні, демографічні та політичні аспекти життя суспільства. У сучасному світі, де панують глобалізація, стрімкий технологічний прогрес та економічні кризи, ринок праці постійно змінюється, що робить його дослідження надзвичайно актуальним для прогнозування майбутнього розвитку країни.

На сьогоднішній день, Україна, як держава з перехідною економікою, стикається з численними викликами як у сфері зайнятості так і у сфері трудових відносин. З того моменту як Україна здобуття незалежність, ринок праці активно розвивається, пристосовуючись до нових умов. Проте такі явища, як масова трудова міграція, старіння населення, нестача кваліфікованих фахівців та наслідки військових конфліктів, ускладнюють процес його стабілізації. Саме для цього потрібно глибоке розуміння сутності, структури та специфіки ринку праці є необхідним для розробки ефективних стратегій його регулювання та розвитку.

Закон України “Про зайнятість населення” визначає що ринок праці – це система правових, соціально-трудових, економічних та організаційних відносин, які виникають між особами, які шукають роботу, працівниками, професійними спілками, роботодавцями та їх організаціями, органами державної влади у сфері задоволення потреб працівників у зайнятості, а роботодавців – у найманні працівників відповідно до законодавства [2].

Ринок праці базується на попиті і пропозиції. Під попитом на робочу мається на увазі розуміння платоспроможної потреби приватних фірм та держави в праці робітників відповідних професій і кваліфікацій. Пропозиція робочої сили – це здатність до різноманітної та якісної праці, що пропонується для реалізації людиною працездатного віку [1].

Ринок праці як складова економічної системи виконує низку важливих функцій, які забезпечують ефективне використання трудових ресурсів, регулюють трудові відносини та сприяють соціально-економічному розвитку суспільства. Серед основних функцій ринку праці варто виділити: регулюючу, інформативну, мотиваційну, соціальну, економічну та функцію розподілу трудових ресурсів.

Сутність регулюючої функції полягає у встановленні рівноваги між попитом та пропозицією трудових ресурсів. Регулююча функція проявляється через механізми конкуренції серед працівників та роботодавців, ціноутворення та адаптацію ринку до змін у економіці.

Інформаційна функція включає у себе надання даних про стан попиту та пропозиції на різні види праці. Вона включає інформацію про вакансії, рівень заробітної плати, умови праці, а також прогнози розвитку ринку праці. Ця функція допомагає працівникам та роботодавцям приймати обґрунтовані рішення.

Мотиваційна функція стимулює працівників до підвищення кваліфікації та професійного розвитку. Вона включає заохочення до навчання, створення умов для кар'єрного зростання та винагороду за результативну працю.

Соціальна функція спрямована на забезпечення зайнятості населення, зменшення рівня безробіття та підтримку соціальної стабільності. Вона включає впровадження державних програм зайнятості, соціального захисту працівників (пенсії, страхування, допомога у випадку втрати роботи) та створення умов для працевлаштування соціально вразливих груп населення [5].

Економічна функція полягає у забезпеченні ефективного використання трудових ресурсів для досягнення економічного зростання. Вона включає оптимізацію розподілу працівників між різними галузями економіки, підвищення продуктивності праці та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Функція розподілу трудових ресурсів полягає у забезпеченні оптимального розподілу працівників між різними регіонами, галузями та професіями. Вона включає міграцію працівників у регіони з вищими заробітними платами та кращими умовами праці, а також перерозподіл трудових ресурсів між галузями економіки.

Ринок праці складається з кількох взаємопов'язаних елементів, які формують його структуру та забезпечують функціонування. Основні складові ринку праці зображені на рис. 1.1.

Структура ринку праці

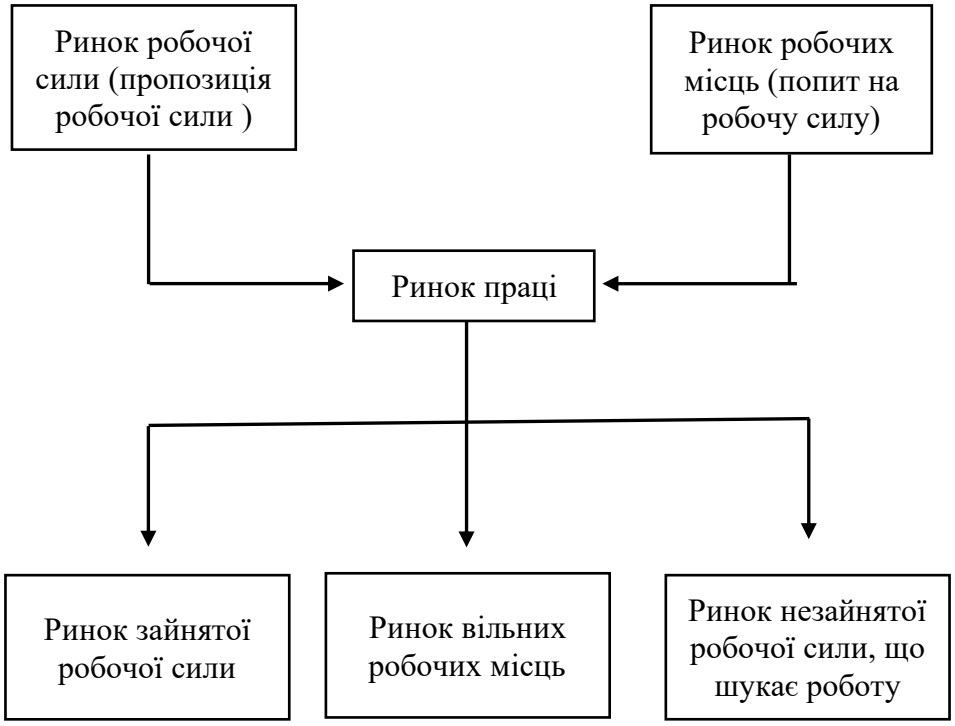

Рис. 1.1. Структура ринку праці [1]

Представлена на рисунку 1.1. структура ринку праці відображає складність та багаторівневий характер цього соціально-економічного явища.

Для виникнення, формування й функціонування ринку праці необхідні певні умови. Насамперед мають бути забезпечені правові умови функціонування цього ринку, зокрема можливість для громадян вільно пересуватися на ньому, вільно обирати роботу, дуже вагома є і юридична свобода працівників та можливість самостійно розпоряджатися своєю здатністю працювати. Проте цього недостатньо, оскільки, власник робочої

сили змушений продавати її тоді, коли у нього немає всього необхідного для ведення свого господарства як джерела для одержання засобів існування, або коли дохід з інших джерел є недостатнім [3]. Однією з найважливіших умов функціонування ринку праці є відповідність працівників вимогам робочого місця, а також самого місця інтересам працівника.

Ринок праці умовно ділиться на зовнішній, або його ще називають професійний та внутрішній.

Зовнішній ринок праці – це сегмент економіки, де взаємодія між роботодавцями та працівниками відбувається через механізми відкритого найму, коли вакансії заповнюються за рахунок зовнішніх кандидатів, незалежно від їхньої попередньої приналежності до організації.

На зовнішньому ринку діють галузеві профспілки, які об'єднують працівників окремих галузей, а також профспілки, які об'єднують працівників за професіями. Зовнішній ринок характеризується значною плинністю кадрів, тобто він припускає можливість вільного переходу з одного місця роботи на інше [5].

Внутрішній ринок праці – це система трудових відносин, де зайнятість, кар’єрний ріст і оплата праці регулюються внутрішніми правилами організації, а вакансії верхнього рівня заповнюються переважно за рахунок внутрішнього резерву. Розвиток внутрішнього ринку сприяє зниженню плинності кадрів, оскільки підприємство заінтересоване в збереженні працівників, які знають специфіку його виробництва. На функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці впливають три групи зовнішніх факторів, а саме політичні, економічні та соціальні [5].

Зовнішній і внутрішній ринки тісно пов'язані. У різних країнах може переважати як один, так і інший ринок праці. Для аналізу даного питання звернемося до таблиці 1.1., яка містить порівняльну характеристику основних аспектів зовнішнього і внутрішнього ринку праці.

Таблиця 1.1.

Порівняльна характеристика внутрішнього і зовнішнього ринків праці

Ознака	Внутрішній ринок праці	Зовнішній ринок праці
Спосіб найму працівників	- обмежений доступ, частіше через внутрішні конкурси - випробувальний термін для нових співробітників - акцент на збереження персоналу	- відкритий доступ до вакансій - жорстка конкуренція між кандидатами
Трудова мобільність	- вертикальна, тобто притаманне кар'єрне зростання - горизонтальна, тобто ротація між відділами	- висока плинність кадрів - вільний перехід між роботодавцями - менше гарантій стабільності
Умови праці	- соціальний пакет - оплата за стаж	- чітко визначені обов'язки - оплата за ринковими стандартами - менше соціальних гарантій
Навчання та розвиток	- внутрішні програми підвищення кваліфікації - довгострокове інвестування у персонал	- перевага зовнішнім курсам - самостійне навчання працівників - менше уваги розвитку
Оплата праці	- залежить від стажу в компанії - можливість неофіційних пільг	- конкурентні зарплати - менше залежності від стажу

Розроблено автором за джерелом [6]

Якщо ж говорити про ринок праці в Україні, то він характеризується переважанням зовнішнього ринку з елементами внутрішнього, що формує унікальну змішану модель. На сьогодні близько 70-80% трудових відносин в Україні функціонують за принципами зовнішнього ринку, тобто характеризуються жорсткою конкуренцією між працівниками, високою мобільністю кадрів та відкритими конкурсами на вакансії [6].

У цей же час в Україні існують певні галузі внутрішнього ринку праці, а саме у державному секторі, монополізованих галузях та великих корпораціях.

Сучасний ринок праці ніколи не зможе ефективно функціонувати без участі держави. Ключовим механізмом балансування інтересів всіх учасників трудових відносин і забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку є державне регулювання ринку праці.

Державне регулювання ринку праці передбачає впровадження правових систем та економіко-організаційних заходів, що спрямовані на збалансування ринку праці, створення належних умов праці, забезпечення зайнятості та раціонального використання робочої сили [7].

Останнім часом Україна стикнулася з серйозними випробуваннями, зокрема з війною та посиленням епідемії Covid – 19, через яку були впровадженні карантинні обмеження. Це суттєво вплинуло на стан ринку праці в країні. Основними завданнями регулювання ринку праці у сучасних умовах є:

1. реформування ринку праці з метою подолання негативних тенденцій у сфері зайнятості та детінізації ринку;
2. підвищення рівня продуктивної зайнятості;
3. запобігання масовому безробіттю внаслідок структурних змін в економіці;
4. посилення соціальної захищеності безробітних [7].

Регулювання здійснюється на трьох рівнях, а саме на загальнодержавному, регіональному та локальному. Це дозволяє комплексно враховувати як показники економіки, так і специфіку окремих територій чи взаємодії суб'єктів ринку праці.

Рис. 2. Рівні регулювання ринку праці, зайнятості та безробіття [8]

Основними нормативними актами, що регулюють ринок праці в Україні, є:

- Конституція України, яка гарантує право на працю, безпечні та здорові умови праці, заробітну плату, а також захист від незаконного звільнення;
- Закон України «Про зайнятість населення» - визначає основні завдання Державної служби зайнятості, міністерств і соціальних партнерів у регулюванні ринку праці, стимулюванні зайнятості та подоланні безробіття;
- Закон «Про оплату праці» який встановлює правові та організаційні засади оплати праці в Україні [2];

Система державного регулювання ринку праці в Україні функціонує через відповідні державні органи, зокрема Міністерство економіки України, яке відповідає за розробку політики у сфері зайнятості, та Державний центр зайнятості, що реалізує цю політику на практиці через мережу обласних та районних центрів. Ці установи виконують низку вкрай вадливих задач, зокрема, реєстрація безробітних, надання їм допомоги, пошук вакансій, організація громадських робіт, проведення ярмарків вакансій тощо.

Також існують програми компенсацій роботодавцям за працевлаштування певних категорій населення, що мають труднощі з доступом до ринку праці, наприклад, осіб з інвалідністю, молоді після завершення навчання, переселенців та учасників бойових дій. Разом з тим, попри існування нормативної бази і програм державного сприяння зайнятості, Україна стикається з рядом суттєвих проблем у цій сфері. Значна частина економіки перебуває в тіні, що призводить до масового використання неофіційної праці без належних соціальних гарантій. Крім того, регіональні диспропорції в економічному розвитку спричиняють нерівномірність у створенні робочих місць, що стимулює внутрішню міграцію та зростання трудової міграції за кордон.

Україна має значний потенціал у сфері регулювання ринку праці, однак для його реалізації необхідні системні реформи. Серед ключових напрямів вдосконалення політики зайнятості варто назвати:

- модернізацію служби зайнятості
- створення дієвих механізмів моніторингу ринку праці
- розвиток системи прогнозування потреб у кадрах
- активізацію професійної орієнтації молоді та розширення доступу до програм перекваліфікації [9].

Крім того, необхідно зміцнити інститут соціального партнерства, залучаючи профспілки та роботодавців до формування державної політики у сфері праці.

Якщо провести порівняльний аналіз з європейськими країнами, де активно впроваджуються заходи для підтримки безробітних, розвитку соціального підприємництва, високого рівня цифровізації послуг зайнятості, Україна значно відстає [10]. Зокрема, скандинавські країни демонструють приклад ефективної активної політики зайнятості, орієнтованої не лише на виплату допомоги, а на повернення людини до продуктивної праці. Водночас американська модель, яка характеризується високою гнучкістю ринку, показує важливість дерегуляції та приватної ініціативи. Україна має взяти за основу елементи цих моделей, адаптуючи їх до власних соціально-економічних умов.

Таким чином, державне регулювання ринку праці в Україні залишається критично важливим для стабільності суспільства. Воно повинно еволюціонувати відповідно до викликів часу, враховуючи глобальні тенденції, потреби економіки та очікування громадян. Забезпечення гідної праці, створення умов для розвитку людського потенціалу, подолання тінізації та стимулювання зайнятості мають стати пріоритетами державної політики в цій сфері.

1.2. Методологія та індикатори статистичного аналізу ринку праці

Сучасний аналіз ринку праці використовує різні методи для збору, обробки і розуміння даних. Чітка система показників допомагає оцінити, що відбувається в сфері зайнятості. В умовах глобалізації та змін у трудових відносинах важливо звертати увагу на статистику ринку праці, адже вона допомагає виявити основні проблеми, такі як безробіття чи нестача кваліфікованих робітників.

Аналіз ринку праці проводиться для того, щоб зрозуміти його стан і знайти способи поліпшення. Є шість основних методів, якими можна користуватися в такому аналізі:

1. Горизонтальний часовий аналіз – аналіз динаміки та відносних показників ринку праці;
2. Вертикальний структурний аналіз – визначення структури показників ринку праці;
3. Трендовий аналіз – порівняння кожної позиції статистичної звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз ринку праці;
4. Аналіз відносних показників коефіцієнтів – розрахунок показників, що характеризують ринок праці, наприклад рівень зайнятості, рівень безробіття, показник навантаження на вільне робоче місце;
5. Порівняльний аналіз – порівняння показників ринку праці регіону з показниками ринків праці інших регіонів або із загальними показниками по Україні, порівняння показників ринку праці регіону обласного рівня із показниками регіонів місцевого рівня;

6. Факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів причин на результативний показник детермінованих розділених у часі або стохастичних що не мають певного порядку прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим власне аналіз, коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним синтез, коли його окремі елементи з´єднують у загальний результативний показник [11].

Основна мета статистичного аналізу ринку праці полягає у вимірюванні його основних показників, виявленні тенденцій і прогнозуванні розвитку. Для цього використовують дані офіційної статистики, опитування робочої сили, а також адміністративну інформацію, наприклад, реєстри безробітних та податкові звіти.

Після збору інформації про ринок праці важливо провести її перевірку, яка складається з трьох основних етапів:

- Синтаксичний контроль
- Арифметичний контроль
- Логічний контроль

Кожен з методів виконує свої функції для аналізу. Синтаксичний контроль перевіряє, чи всі об'єкти дослідження охоплені, і чи є всі необхідні реквізити. Арифметичний контроль зосереджується на перевірці математичної узгодженості показників. Логічний контроль, в свою чергу, дивиться на те, наскільки дані відповідають реальним умовам. Така система перевірки допомагає отримати якісні та достовірні статистичні дані про ринок праці, що важливо для ухвалення правильних управлінських рішень.

Після перевірки якості статистичної інформації аналіз явищ і процесів на ринку праці проводиться за допомогою зв'язаних соціально-економічних показників, які описують їх кількісні та якісні характеристики. Ця система

відображає реальні зв'язки в економічній діяльності між учасниками ринку праці, зокрема між роботодавцями та найманими працівниками.

Основою для створення національної системи статистичних показників ринку праці, в тому числі й регіональних, є сучасні міжнародні рекомендації щодо статистики праці, розроблені МОП, а також резолюції Міжнародних конференцій статистиків праці [12].

Статистичний аналіз ринку праці базується на різних показниках, які ділять за кількома критеріями. Перш за все, є натуральні, вартісні та трудові показники. Потім, за способом обчислення, виділяють абсолютні, відносні, середні та інтегральні величини. Також показники можна розділити на характеристики розподілу, варіації, динаміки та взаємозв’язків.

Система статистики ринку праці включає кілька пов’язаних підсистем:

1) Демографічні показники, які дають уявлення про трудовий потенціал, наприклад, чисельність населення, вікова структура, міграційні потоки.

2) Показники економічної активності, що показують рівень зайнятості, безробіття та пов'язані економічні втрати.

3) Кон’юнктурні індикатори допомагають зрозуміти баланс попиту та пропозиції на робочу силу.

4) Показники неповної зайнятості, що вимірюють масштаб часткової зайнятості і її наслідки.

5) Індикатори використання робочого часу, що включають інформацію про тривалість і ефективність праці.

6) Вартісні показники характеризують витрати на робочу силу.

7) Показники оплати праці аналізують рівень, структуру та динаміку зарплат.

8) Індикатори продуктивності праці вказують на ефективність використання трудових ресурсів.

9) Соціально-трудові показники досліджують мобільність робочої сили [13].

Одна з ключових частин аналізу ринку праці – це його розділення на сегменти. Ринок ділиться на різні частини, які ми називаємо цільовими ринками.

Сегментація ринку праці – це процес, який відбувається через різні політичні, економічні та соціальні фактори, що впливають на суспільство. В результаті цього виникає потреба розділити ринок на частини, які мають свої особливості та правила, враховуючи різні категорії працівників [13].

Основні характеристики сегментації ринку включають:

- Територіальне положення – регіон чи район;
- Демографічні характеристики – стать, вік та сімейний стан людей;
- Соціально-економічні характеристики – рівень освіти, професії та досвід роботи працівників;
- Економічні критерії – групи покупців за формами власності та фінансовим станом;
- Поведінкові характеристики – мотивація до працевлаштування та інше [14].

Цей підхід допомагає краще зрозуміти потреби різних груп працівників, розробляти спеціальні програми зайнятості, зменшувати витрати на освіту та соціальний захист, а також покращувати управління персоналом на всіх рівнях. Використання сегментації сприяє розвитку ринку праці, дозволяє швидше реагувати на зміни і створює кращі умови для всіх, хто працює. Отже, цей метод важливий для сучасної трудової політики та соціально-економічного планування.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ І.

Ринок праці – це важлива частина економіки. Він допомагає людям реалізувати свій трудовий потенціал, виробляти товари і послуги, і впливає на загальний добробут в суспільстві. Цей ринок не тільки відображає, що відбувається в економіці, але й може змінювати демографічні тренди, соціальні питання та політичні рішення. У наш час, коли все більше відбувається через глобалізацію, швидкий прогрес у технологіях і економічні коливання, постійний моніторинг ринку праці стає дуже важливим. Це потрібно для створення державної політики, яка підтримує зайнятість, соціальну захищеність та економічне зростання.

Дослідження ринку праці грає велику роль у соціально-економічному розвитку. В Україні, де економіка ще в процесі переходу, існує багато проблем, з якими потрібно справлятися: це масова трудова міграція, старіння населення, брак кваліфікованих спеціалістів та наслідки військових конфліктів. Все це ускладнює ситуацію на ринку праці, тому важливо підходити до його регулювання з комплексом пропозицій. Суть ринку праці полягає в тому, як поєднуються попит і пропозиція робочої сили, що залежать від економічних, правових та соціальних факторів. Ринок праці виконує кілька ключових функцій: регулює, надає інформацію, мотивує, а також забезпечує справедливий розподіл трудових ресурсів.

Ринок праці в Україні ділиться на зовнішній (відкритий) і внутрішній. В Україні переважає зовнішній ринок, що характеризується високою мобільністю кадрів і жорсткою конкуренцією, тоді як внутрішній ринок розвинений у державному секторі та великих корпораціях. Держава відіграє важливу роль у функціонуванні ринку праці, запроваджуючи закони, економічні програми та соціальні ініціативи. Основні напрямки її роботи – це боротьба з безробіттям, підтримка зайнятості, захист прав працівників і стимулювання економіки.

При аналізі ринку праці зазвичай використовуються статистичні дані, які допомагають зрозуміти його стан, тренди та прогнози. Застосовуються

різні методи, наприклад, горизонтальний і вертикальний аналіз, трендові дослідження, порівняльний та факторний аналіз. Головні показники, за якими оцінюють ринок, це рівень зайнятості, безробіття, продуктивність праці та міграційні потоки. Сегментація ринку дозволяє розглядати його частини з урахуванням територіальних, демографічних, професійних і економічних особливостей, що допомагає розробити ефективні програми зайнятості.

Український ринок праці потребує змін, зокрема модернізації служби зайнятості, впровадження цифрових технологій, покращення партнерства та приведення до європейських стандартів. Вивчення міжнародного досвіду, особливо скандинавських і американських моделей, може допомогти в поліпшенні національної політики в цій сфері. Стабільність і розвиток ринку праці – це важливі умови для економічного зростання і соціального благополуччя в Україні.

РОЗДІЛ ІІ. СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 2010-2021 РОКІВ

2.1. Аналіз сучасних тенденцій ринку праці

Аналіз сучасних тенденцій на ринку праці України показує основні закономірності та зміни, які сталися через різні економічні, соціальні та політичні фактори. Період з 2010 по 2021 рік був насичений подіями, що серйозно вплинули на трудові ресурси країни. Це були не тільки економічні кризи, а й масові міграції, що позначились на зайнятості та безробітті.

Коли говоримо про сучасні тенденції, слід звернути увагу на зміни в зайнятості населення, які свідчать про глибші трансформації в українській економіці. Також важливо врахувати регіональні відмінності у стані ринку праці, зокрема східні області найбільше постраждали від військових дій та економічних труднощів.

Стан ринку праці в Україні формується під впливом багатьох факторів. Наприклад, внутрішні складові, такі як старіння населення і зменшення народжуваності, ведуть до скорочення трудового потенціалу. Ззовні, міграційні потоки також грають роль. Важливою є технологічна зміна і цифровізація економіки, що впливають на традиційні види зайнятості і вимагають нових навичок від працівників [15].

Таким чином, аналіз сучасних тенденцій ринку праці не тільки відображає існуючу ситуацію, а й допомагає зрозуміти глибинні зв’язки.

Огляд зміни чисельності населення України та економічно активного населення з 2010 по 2021 рік виявляє ключові тенденції, які формували ринок праці останнього десятиліття. На рисунку 2.1 показано співвідношення цих двох показників, що ілюструє не тільки кількісні зміни, але й більш глибокі структурні перетворення в трудовому потенціалі країни.

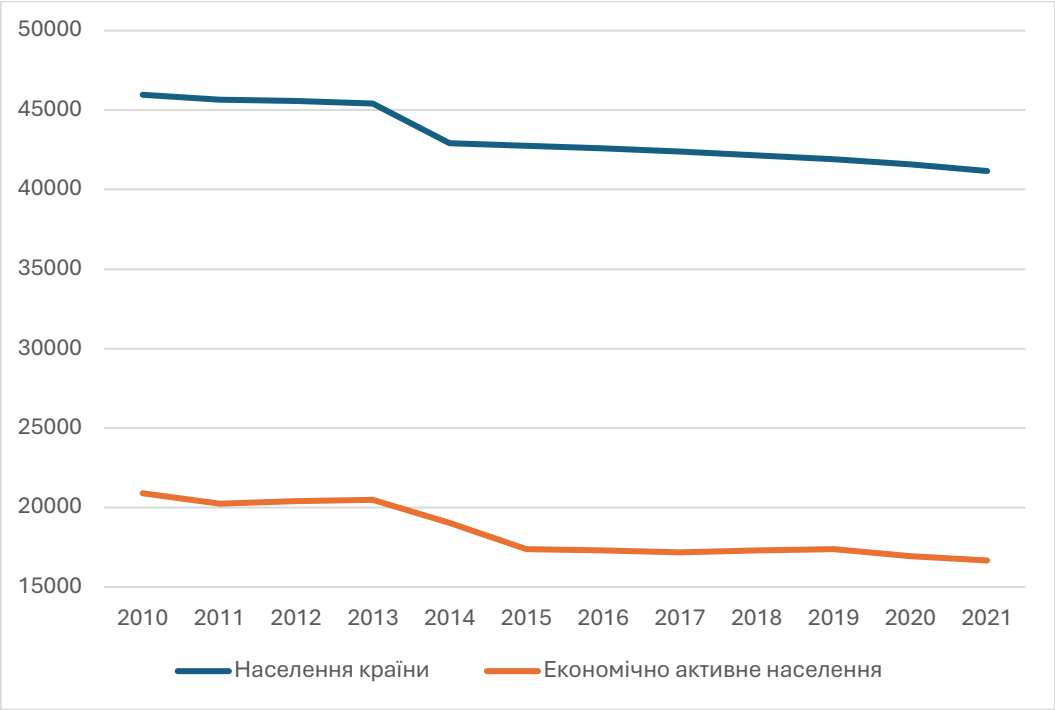

Рис. 2.1. Динаміка чисельності населення та економічно активного населення

За 2010 – 2021 роки

Джерело: розроблено автором на основі даних [16]

З 2010 по 2021 рік населення України скоротилося з 45,96 млн до 41,17 млн осіб, що становить 10,4%. Що ще більше турбує, так це скорочення економічно активного населення – з 20,89 млн до 16,67 млн, тобто на 20,2%. Це вдвічі більше, ніж загальне зменшення населення.

Цікаво, що у 2019-2020 роках економічно активне населення трохи зросло, що могло свідчити про певне відновлення ринку праці після кризи 2014-2015 років. Але вже у 2021 році знову сталося різке падіння до 17,29 млн, ймовірно, через міграцію та вплив пандемії Covid-19 на робочу активність.

Візуально можна помітити два важливі періоди для ринку праці в Україні: 2014-2015 роки, коли через війну відбувся великий відтік трудових ресурсів, та 2020-2021 роки, коли пандемія загострила вже існуючі проблеми зайнятості. Якщо у 2014-2015 роках основною причиною змін були зовнішні політичні обставини, то у 2020-2021 додалися внутрішні економічні та соціальні труднощі.

Відстеження цих змін вказує на те, що ринок праці в Україні стикається не лише з тимчасовими коливаннями, а з системною кризою, пов'язаною зі змінами у демографії, масовою трудовою міграцією та зменшенням економічних можливостей.

Ці дані допоможуть надалі аналізувати, як змінюється зайнятість, адже скорочення трудових ресурсів відбувається швидше, ніж зменшення загального населення. Це вказує на можливі проблеми в віковій структурі населення, збільшення навантаження на працездатних людей та необхідність розробки заходів з держполітики для поліпшення ситуації на ринку праці. Важливо також дослідити, чому трапилося таке велике падіння трудового потенціалу та знайти способи його відновлення у сучасних умовах.

Для точного аналізу змін у зайнятості була вибрана інформація за 2015 та 2021 роки, що дозволяє простежити вплив ключових подій на ринок праці – від наслідків кризи 2014-2015 років до обмежень через пандемію 2020-2021 років. Було складено таблицю 2.1 для детальнішого вивчення.

Таблиця 2.1

Статево-вікова структура зайнятого населення України за 2015 та 2021 роки

	Структура, %						Зміна у 2021р в порівнянні з 2015		
	2015			2021					
	Усе населення	Жінки	Чоловіки	Усе населення	Жінки	Чоловіки	Усе населення	Жінки	Чоловіки
15- 24	7.6	6.8	8.4	5.8	5.4	6.2	-1.8	-1.4	-2.2
25-34	28.2	25.8	30.4	25	22.1	27.6	-3.2	-3.7	-2.8
35-49	39.2	41.1	37.5	42.3	42.6	42	3.1	1.5	4.5
50 і старше	25	26.3	23.7	26.9	29.9	24.2	1.9	3.6	0.5
Усього	100	100	100	100	100	100	-	-	-

Джерело: розроблено автором за даними [16]

Аналіз, представлений у таблиці 2.1, показав кілька важливих тенденцій стосовно вікової структури зайнятості. Найголовніше це помітне скорочення частки молоді віком 15-24 років. Це свідчить про проблеми з входженням

нових людей на ринок праці. Ще тривожніше, що ця тенденція погіршується: у 2015 році молодь становила 7,6% зайнятих, а до 2021 року цей показник знизився до 5,8%. Водночас зростає частка старших працівників, особливо жінок старше 50 років. Це може бути пов'язано з підвищенням пенсійного віку та необхідністю працювати довше. Ці зміни не можуть не відобразитися на економіці та соціальній системі. Старіння робочої сили може загрожувати інноваціям і створити додаткове навантаження на соціальні служби. Зменшення молоді вказує на втрату енергії на ринку праці та може призвести до нестачі спеціалістів у майбутньому.

Для більш детального аналізу ринку праці та безробіття подивимося на таблицю 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка ринку праці в Україні з 2010 по 2021 роки

	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття, %	Зареєстрованих безробітних
2010	45962,9	22150,5	20088,4	1956,6	8,1	544,9
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6	505,3
2012	45553	20393,5	18736,9	1656,6	8,1	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7	458,6
2015	42760,5	17396	15742	1654	9,5	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6	338,2
2020	41588,4	16917,8	15244,5	1673,3	9,9	459,2
2021	41167,3	16666,8	14957,3	1709,5	10,3	295

Джерело: розроблено автором на основі даних [16; 17]

У таблиці 2.2 показані суттєві зміни на ринку праці в Україні. Спостерігається стійка тенденція до зменшення загального населення і економічно активних людей. Рівень безробіття коливався від 7,7% до 10,3%, з

помітними піками під час кризових часів, таких як початок російської агресії у 2014 році та пандемія Covid-19 у 2020 році. Цікаво, що кількість офіційно зареєстрованих безробітних зменшилася на 45,9%, але загальний рівень безробіття зріс, що може свідчити про збільшення тіньової зайнятості та слабкість системи соціального захисту. Найбільше турбує те, що зменшення кількості зайнятих людей відбувається швидше, ніж зменшення загального населення, що говорить про серйозну кризу на ринку праці. На рисунку 2.2 добре видно відношення зайнятих і безробітних, що допоможе краще зрозуміти ситуацію на ринку праці.

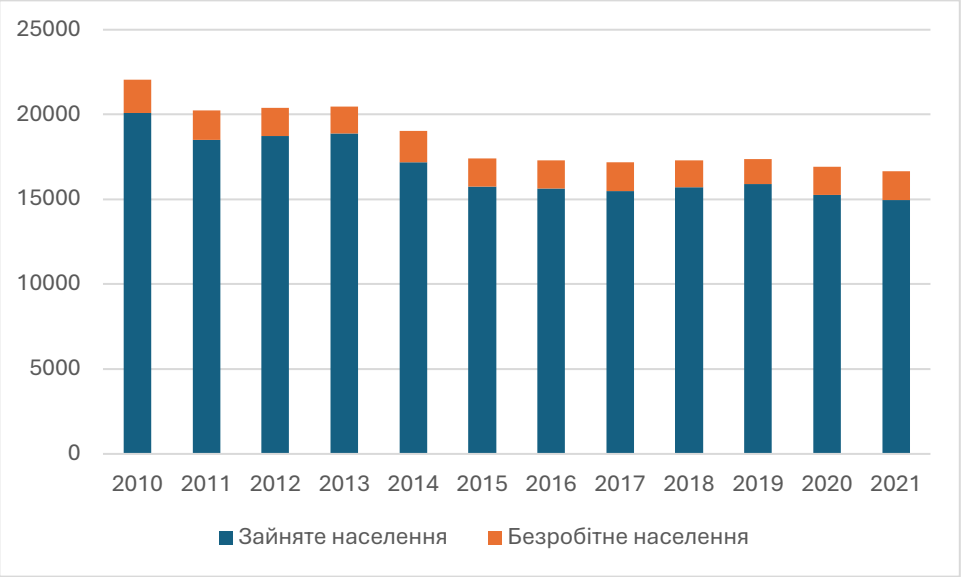

Рис. 2.2. Динаміка співвідношення занятого і безробітного населення

Джерело: розроблено автором на основі даних таблиці 2.2.

Графік 2.2 показує, як змінився ринок праці в Україні за останні десять років. З 2010 до 2021 року кількість працівників зменшилась з понад 20 мільйонів до менше 15 мільйонів. Це зниження становить близько 25% і сталося не рівномірно, з найбільшими падіннями в 2014-2015 роках та у 2020 році.

2.2. Порівняльний аналіз ринку праці України та інших країн

Сьогодні в економіці існує кілька підходів до вивчення ринку праці, які допомагають країнам розробляти свої стратегії зайнятості. У науковій літературі виділяють три основні моделі, які по-різному поєднують ринкові механізми, соціальні гарантії та роль держави, що впливає на гнучкість ринку праці, доступ до соціального захисту та загальну стабільність економіки.

Перша модель – це англо-саксонський підхід, який використовується в таких країнах, як США і Велика Британія. Це досить ліберальний підхід з мінімальним втручанням держави в трудові відносини. Тут робоча сила має велику гнучкість, що дозволяє швидко реагувати на зміни в економіці, але це також може нести ризики для працівників [11]. Приватне страхування від безробіття і висока мобільність працівників також відіграють важливу роль. Люди тут часто змінюють місце роботи або навіть місто проживання, тому кожен має самостійно вирішувати свої питання з працевлаштуванням.

Інша модель – це підхід країн континентальної Європи, як Німеччина і Франція. Тут більше акцентують на соціальному захисті й участі держави в політиці зайнятості. Є тісна співпраця між державою, роботодавцями і профспілками, що допомагає збалансувати інтереси всіх учасників ринку праці. Одна з особливостей цієї моделі – це розвинена система професійної освіти, яка дозволяє молодим людям отримувати як теоретичні, так і практичні знання безпосередньо на підприємствах. Це знижує рівень безробіття серед молоді, хоча жорсткі трудові гарантії можуть ускладнити роботодавцям управління персоналом [18].

Третя модель – це скандинавський підхід, що працює в Данії і Швеції. Цю модель вважають успішною через поєднання ринкової ефективності і соціальної справедливості. Вона базується на флексік'юріті – комбінації гнучкості і високого рівня соціального захисту. Уряди цих країн активно працюють над зайнятістю, що дозволяє швидко реагувати на зміни в попиті на робочу силу через індивідуальні плани зайнятості і програми перекваліфікації.

В глобальному масштабі ринки праці постійно змінюються через демографічні, економічні, технологічні та соціальні трансформації. Багато розвинених країн вживають різноманітні заходи для адаптації своїх систем зайнятості до нових викликів. У Північній Америці Канада пропонує інноваційний підхід до вирішення проблеми браку робочої сили, запрошуючи трудових мігрантів через систему Express Entry. Іммігранти можуть отримувати державну підтримку у вигляді мовних курсів та визнання кваліфікацій, що полегшує їхній вхід на національний ринок праці.

В Південній Кореї активно розвивають цифрові технології та стартапи. Держава вкладає гроші в нові інноваційні компанії, покриваючи витрати на зарплату, а також реалізує програму Digital New Deal, яка включає перепідготовку мільйона працівників для IT-сфери, що відкриває нові можливості для працевлаштування.

Сінгапур має цікавий підхід до безперервного навчання через програму SkillsFuture. Кожен громадянин отримує фінансову підтримку для розвитку протягом всього життя, що допомагає зберігати високий рівень адаптації до змін в економіці. Співпраця між урядом, бізнесом і навчальними закладами дозволяє швидко реагувати на потреби ринку праці.

Польща, як важливий сусід України, показує хороший приклад інтеграції в європейський ринок праці. Створення спеціальних економічних зон допомогло залучити іноземні інвестиції і створити нові робочі місця. Програма Повертайся до Польщі підтверджує, що навіть в умовах глобалізації можливо повернути кваліфікованих кадрів завдяки грантам і пільгам [19].

В Україні, з огляду на різницю в рівні безробіття, доцільно було б впровадити досвід Польщі зі спеціальними економічними зонами. Це допомогло б активізувати бізнес і залучити інвестиції в депресивних регіонах, створюючи нові робочі місця та зменшуючи міграцію.

Також варто звернути увагу на позитивні приклади цифрової трансформації на ринку праці, як у Південній Кореї й Сінгапурі. Інвестиції в

цифрові навички, підтримка стартапів і програми перекваліфікації для IT важливі в умовах, коли цифровізація змінює структуру зайнятості.

Україна може використовувати ці можливості для підвищення конкурентоспроможності працівників і інтеграції у світовий економічний простір.

Для кращого розуміння ситуації на ринку праці в Україні варто провести порівняльний аналіз рівня безробіття в європейських країнах. Це дозволить оцінити національну політику зайнятості та зрозуміти вплив структурних і циклічних факторів на економічну активність. У таблиці наведено порівняння рівня безробіття в Україні та європейських країнах за 2016 – 2021 роки.

Таблиця 2.3.

Динаміка рівня безробіття в країнах Європи та Україні у 2016 – 2021 роках, %

Країни	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Німеччина	4.12	3.75	3.38	3.14	3.86	3.64
Австрія	6.06	5.56	4.93	4.56	5.20	6.46
Болгарія	7.58	6.16	5.21	4.23	5.13	5.27
Ірландія	8.37	6.71	5.74	4.95	5.62	6.19
Іспанія	19.64	17.22	15.26	14.10	15.53	14.78
Нідерланди	6.01	4.84	3.83	3.38	3.82	4.21
Польща	6.16	4.89	3.85	3.28	3.16	3.36
Румунія	5.90	4.93	4.19	3.91	5.04	5.59
Франція	10.06	9.41	9.02	8.42	8.01	7.87
Угорщина	5.12	4.16	3.71	3.42	4.25	4.05
Хорватія	13.10	11.21	8.43	6.62	7.51	7.61
Україна	9.35	9.50	8.80	8.19	9.48	9.83

Джерело: розроблено автором на основі даних [16;20;21;22;23;24;25;26;27]

Аналіз таблиці 2.3. показує кілька важливих моментів щодо ринків праці в різних країнах. По-перше, більшість європейських країн спостерігали зниження рівня безробіття до 2019 року. Це означає, що економіка в цілому була стабільною, бізнес активізувався, а попит на робочу силу зростав. Найзначніший спад безробіття був в Іспанії – з 19,64% у 2016 році до 14,10% у 2019 році, що є досить позитивним результатом. Схожа динаміка була в Хорватії, Болгарії та Ірландії, де безробіття знизилось більш ніж на 4%.

Окремо треба зупинитися на Польщі та Німеччині. В Польщі безробіття постійно знижувалося – з 6,16% до 3,16%. Це один з найкращих результатів серед країн. Німеччина також утримувала низькі показники безробіття, в межах 3-4%, що свідчить про ефективність її ринку праці.

Щодо України, тут все не так оптимістично. З 2016 по 2021 рік рівень безробіття залишався стабільно вище середньоєвропейського. У 2016 році він становив 9,35%, а у 2021 році – 9,83%. На відміну від багатьох країн, які повернулися до докризових показників, в Україні безробіття зростало, особливо у 2020-2021 роках. Це вказує на слабку стійкість ринку праці до зовнішніх викликів та недостатню ефективність політики зайнятості під час кризи.

Пандемія також вплинула на ринок праці, як показують дані з багатьох країн. У 2020 році більшість країн зіткнулися з підвищенням рівня безробіття, адже виробництво зупинилось, а економічна активність зменшилась. У Австрії безробіття зросло з 4,56% до 5,20%, а в Хорватії – з 6,62% до 7,51%. Проте у 2021 році деякі країни змогли частково відновити свої показники, що свідчить про їхню здатність адаптуватися до ситуації.

В Іспанії та Франції безробіття залишалося високим на протязі всього періоду, хоча воно поступово знижувалося. Це показує наявність структурних проблем на ринку праці, які не можна вирішити лише за рахунок короткострокових заходів.

Далі на рисунку 3.2. графічно зобразимо динаміку рівня безробіття в країнах Європи та України з 2016 по 2021 роки.

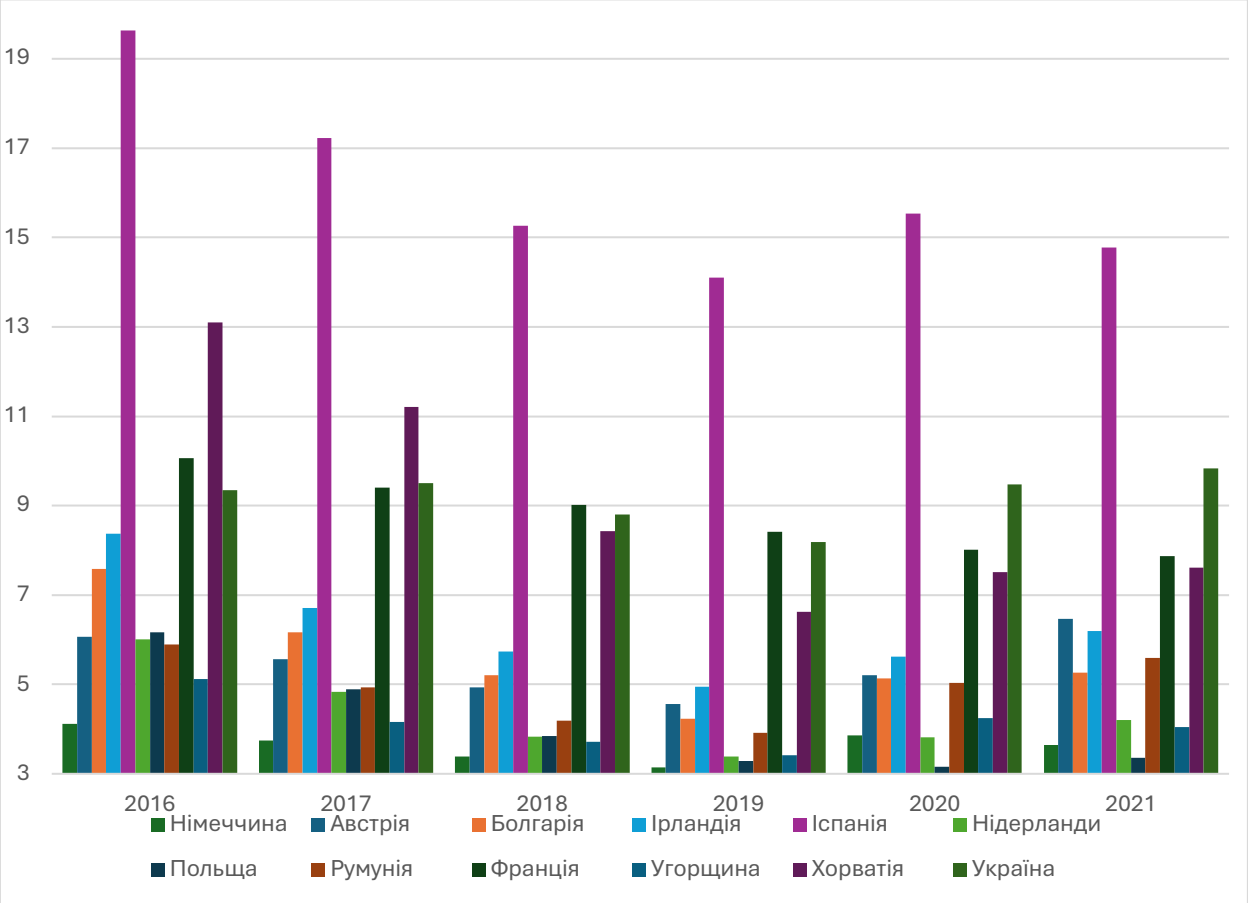

Рис. 2.3. Рівень безробіття в Європі та Україні за період 2016-2021 років

Джерело: розроблено автором на основі даних таблиці 2.3.

Якщо подивитися на рисунок 2.3, можна помітити, що рівень безробіття серед молоді в різних країнах Європи помітно різниться. Країни Південної Європи мають більші проблеми з молодіжним безробіттям, ніж Північна та Центральна Європа. Пандемія Covid -19 у 2020 році погіршила ситуацію з зайнятістю молоді у багатьох європейських країнах, що призвело до зростання безробіття. У 2021 році з'явилися перші знаки відновлення, але проблема молодіжного безробіття все ще залишається актуальною, особливо в Іспанії та Італії.

Щоб зрозуміти, як справи на ринку праці, потрібно подивитися не лише на рівень безробіття, а й на інші важливі показники, як-то зайнятість і середня зарплата. Такий підхід дає змогу оцінити, наскільки ринок праці може забезпечити стабільну роботу і нормальні умови для людей. У цьому контексті цікаво порівняти ситуацію в Україні з іншими країнами ЄС. У таблиці 2.4.

показані дані про безробіття, зайнятість і середню зарплату в різних країнах Європи і в Україні за 2021 рік.

Таблиця 2.4.

Основні показники ринків праці у країнах ЄС та України у 2021 році

Країна	Рівень безробіття, %	Рівень зайнятості, %	Середня заробітна плата, USD
Німеччина	3.64	75.6	4100
Австрія	6.46	72.4	3980
Болгарія	5.27	68.1	860
Ірландія	6.19	72.4	3950
Іспанія	14.78	62.7	2250
Нідерланди	4.21	78.0	3750
Польща	3.36	69.3	1480
Румунія	5.59	65.2	1150
Франція	7.87	67.8	3180
Угорщина	4.05	74.1	1310
Хорватія	7.61	65.5	1430
Україна	9.83	59.1	525

Джерело: розроблено автором на основі даних [16;20;21;22;23;24;25;26;27]

Якщо подивитися на дані з таблиці 2.4, можна краще зрозуміти, як виглядають ринки праці в Європейському Союзі та в Україні, особливо в плані зайнятості та заробітних плат. Ми вже говорили про рівень безробіття, тому тепер зосередимось на інших важливих аспектах, які впливають на добробут робітників і функціонування ринку праці.

Зайнятість у більшості країн ЄС залишається доволі високою – від 65% до 78%. Це показує, що велика частина трудоспособного населення активно працює. Найвищі показники у 2021 році були в Нідерландах (78%), Німеччині

(75,6%) і Угорщині (74,1%). Це свідчить про те, що національні політики в цих країнах справляються з проблемами зайнятості і підтримують стабільний економічний розвиток. Тим часом в Україні зайнятість дещо нижча – лише 59,1%, що значно нижче середньоєвропейських рівнів. Це говорить про серйозні структурні проблеми, як-то тіньова зайнятість, трудова міграція і брак легальних робочих місць, зокрема в кризових регіонах.

Рівень зарплат також сильно варіюється між країнами. Найвищі доходи спостерігаються в розвинених країнах, таких як Німеччина, Австрія, Ірландія та Нідерланди, де висока продуктивність праці і дійсно працюють механізми захисту прав працівників. Натомість у Східній Європі, зокрема в Болгарії, Румунії, Угорщині та Хорватії, зарплати нижчі, хоча і зростають.

В Україні середня зарплата складає всього 525 доларів на місяць, що набагато менше, ніж в більшості країн ЄС. Це говорить про низьку купівельну спроможність громадян і меншу мотивацію працювати легально. Крім того, така ситуація робить український ринок праці менш привабливим для кваліфікованих спеціалістів. Ці різниці в доходах значно сприяють трудовій міграції українців до країн Європи.

Отже, після порівняння можна сказати, що Україна відстає від європейських країн за рівнем зайнятості та середніми зарплатами. Це показує, що Україні потрібно змінювати систему зайнятості, покращувати професійну освіту, створювати нові робочі місця і підвищувати зарплати. Тільки з комплексним підходом до реформування ринку праці Україна зможе досягти соціально-економічної стабільності, схожої на європейську.

Крім того, важливо розглянути галузеву структуру економіки, адже вона впливає на попит на робочу силу, характер зайнятості, продуктивність праці і потенціал зростання. Як розподілені трудові ресурси по основних секторах економіки, відображає рівень розвитку країни, її спеціалізацію та здатність адаптуватися до змін у світі. Дані для аналізу можна знайти в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Структура зайнятості за секторами в країнах ЄС та Україні за 2021 рік

Країна	Сільське господарство	Промисловість	Послуги
Німеччина	1.25	27.62	71.13
Австрія	3.74	25.63	70.64
Болгарія	6.29	30.83	62.88
Ірландія	4.49	18.77	76.74
Іспанія	4.06	20.19	75.75
Нідерланди	2.26	13.95	83.79
Польща	8.4	30.93	60.67
Румунія	18.47	32.94	48.59
Франція	2.49	19.39	78.12
Угорщина	4.39	31.43	64.18
Хорватія	6.8	28.77	64.43
Україна	15.1	25.65	61.38

Джерело: розроблено автором на основі даних [28;29;30;31;32;33;34;35;36;37]

Порівняння структури зайнятості в різних секторах економіки країн ЄС та України допомагає зрозуміти, як розвиваються національні економіки і виявити певні тренди. Наприклад, у більшості країн ЄС, таких як Німеччина, Франція, Нідерланди та Ірландія, сектор послуг займає більшість, де понад 70% людей працюють саме в цій сфері.

В Болгарії, Угорщині, Румунії та Польщі все ще є досить велика частка людей, зайнятих у промисловості, яка часто є основою для національного виробництва та експорту.

Також варто згадати про Румунію та Україну, де значна кількість людей працює в сільському господарстві. Це відрізняється від західноєвропейських країн, де в аграрному секторі працює менше ніж 5% населення

2.3. Статистичний аналіз показників ринку праці за умов воєнного стану

Ринок праці завжди вважають одним з найбільш чутливих елементів економіки, адже швидко реагує на різні зовнішні та внутрішні зміни. У часи глобалізації він особливо вразливий до політичних криз, військових конфліктів і санкцій. Повномасштабне вторгнення стало причиною серйозних змін на ринку праці, що торкнулися усіх його важливих аспектів: попиту на робочу силу, пропозиції, умов роботи, міграції та інституційного середовища.

Економісти кажуть, що ринок праці повільніше реагує на зміни, ніж ринки товарів або фінансів. Але в екстремальних умовах, як-от війна, він адаптується швидше, хоч і з великою кількістю дисбалансів. Головні фактори, що впливають на ринок праці під час війни, це:

- Різке зниження економічної активності
- Масові переміщення людей
- Зміна попиту на робочу силу

Війна принесла структурні зміни, які можна побачити за кількома ключовими показниками:

1. Рівень безробіття
2. Зайнятість
3. Міграція
4. Нерівномірний розподіл вакансій

До початку війни в Україні рівень безробіття стабілізувався. У 2021 році він становив 9,83% завдяки відновленню економіки після COVID-19. Але в 2022 році ситуація різко змінилася. У другому кварталі 2022 року, після початку бойових дій, безробіття стрімко зросло до 33,6%. Це сталося через закриття підприємств, руйнування інфраструктури та масову міграцію. До четвертого кварталу 2022 року безробіття зменшилося до 33,3%, що свідчило про часткову адаптацію ринку.

Зараз офіційна статистика щодо безробіття публікується обмежено через труднощі збору даних на територіях, де тривають бойові дії. Проте деякі

дослідження від міжнародних організацій дають змогу зрозуміти загальні тенденції.

Важливо також вивчити, як змінюється кількість зареєстрованих безробітних за основними професіями. Дані 2021-2022 років показують суттєві зміни, викликані вторгненням.

Таблиця 2.6.

Динаміка змін кількості зареєстрованих безробітних за професіями у 2021 – 2022 роках

Професійна категорія	Роки		Абсолютна зміна, тис. осіб	Відносна зміна, %
	2021	2022		
Професіонали	117,5	86,6	-30.9	-26.30
Керівники	159,6	111,1	-48.5	-30.39
Фахівці	127,1	95,8	-31.3	-24.63
Робітники з обслуговування машин і устаткування	218,4	144,4	-74	-33.88
Працівники сфери торгівлі і послуг	200	152,2	-47.8	-23.90
Найпростіші професії	143	108,7	-34.3	-23.99
Кваліфіковані робітники з інструментом	108,6	79,5	-29.1	-26.80
Технічні службовці	68,7	56,7	-12	-17.47
Кваліфіковані робітники сільського господарств	41,8	27,4	-14.4	-34.45

Джерело: розроблено автором на основі даних [38]

Дані з таблиці 2.6. показують, що ринок праці суттєво змінився через війну. Усі професійні групи мають менше безробітних, але це не означає, що ситуація покращується, а скоріше свідчить про зміни в самому ринку праці. Найбільше це стосується сільськогосподарських робітників та тих, хто

обслуговує машини, оскільки інфраструктура зруйнована, а морські порти заблоковані. Також зменшилась кількість безробітних серед керівників і спеціалістів, що вказує на закриття багатьох бізнесів.

Ці зміни зумовлені кількома причинами: люди виїжджають з країни, переходять в неформальний сектор, йдуть до армії, і фізично розвалюються робочі місця у зонах бойових дій. Відзначимо, що скорочення безробіття серед технічних працівників було меншим, що може свідчити про те, що базові адміністративні функції все ще зберігаються навіть під час війни.

Для глибшого розуміння слід провести детальний аналіз розподілу працівників по професіях, щоб виявити основні тенденції в трансформації ринку праці під час війни.

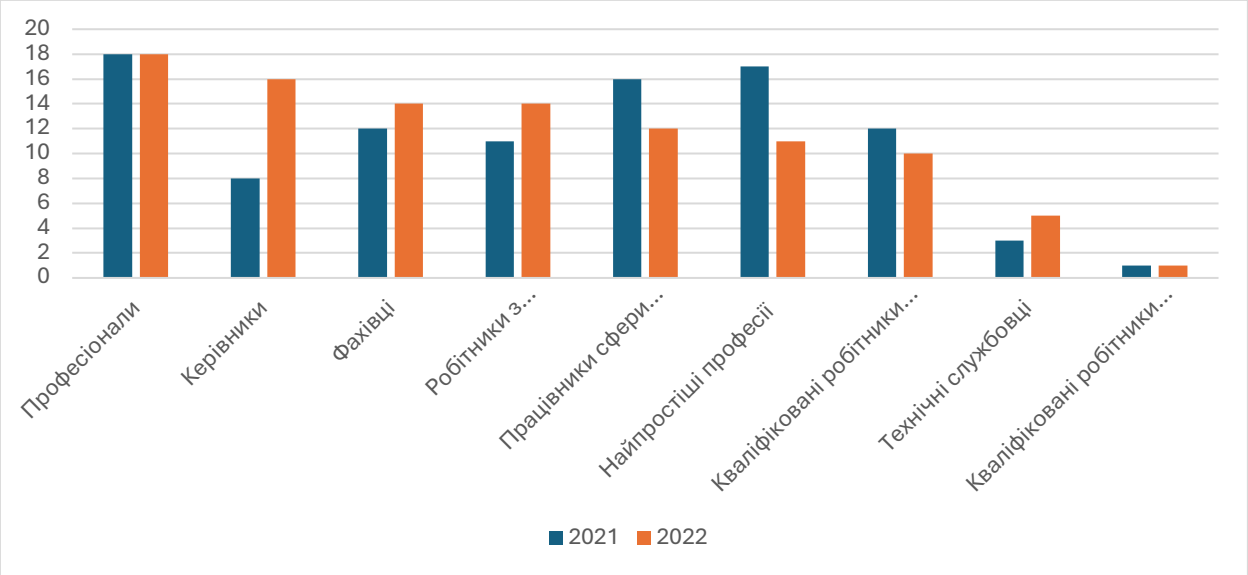

Рис. 2.4. Структура зайнятості за професійними групами у 2021 та 2022 роках

Джерело: розроблено автором на основі даних [39]

Аналіз того, як змінилася структура зайнятості в 2021-2022 роках, показує вагомі зрушення, викликані війною. Ось кілька ключових моментів: частка керівників зросла з 8% до 16%. Це говорить про те, що управлінська роль в економіці стала важливішою під час кризи. Також помітно зросла кількість фахівців – з 12% до 14%, і робітників, які обслуговують машини, – з 11% до 14%. Це вказує на те, що попит на кваліфіковані технічні спеціалісти зріс. Водночас, частка працівників в торгівлі та надавача послуг істотно зменшилася, що говорить про проблеми на споживчому ринку та зменшення

зайнятості для низькокваліфікованих працівників. Стабільність у кількості професіоналів і сільськогосподарських робітників свідчить про те, що ці ключові кадри залишаються в своїх сферах. Зростання числа технічних спеціалістів підтверджує, що технології стають важливими навіть під час війни.

Для кращого розуміння змін на ринку праці важливо проаналізувати зайнятість з огляду на різні соціально-демографічні показники. Дані з таблиці 2.7 показують значні відмінності в активності населення в залежності від статі, віку та міграційного статусу, що є важливим для створення цільових програм зайнятості.

Таблиця 2.7.

Структура опитаного населення за статусом зайнятості (за віком, статтю та місцем перебування), % опитаних

Категорії населення	Працюють у звичному режимі	Працюють віддалено/частково	Працюють на новій роботі	Не працюють	Інше	Важко відповісти
За статтю						
Чоловіки	41	21	10	26	-	2
Жінки	36	15	5	41	1	2
За віком						
18 – 35 років	33	14	11	38	1	3
36 – 50 років	47	21	8	23	-	1
51+ років	35	19	3	41	-	2
За місцем перебування						
Змінювали місце проживання	21	19	6	52	-	2
Не змінювали місце проживання	43	17	8	29	1	2

Джерело: [39]

Аналіз даних з таблиці 2.7 показує, що є серйозні відмінності в зайнятості залежно від статі, віку та міграційного статусу. Чоловіки частіше мають стабільну роботу, тоді як жінок більше серед безробітних. Це особливо помітно у сфері віддаленої роботи: 21% чоловіків працюють дистанційно, в той час як серед жінок – тільки 15%.

Щодо віку, то найкраща зайнятість у групі 36-50 років. А от молодь віком 18-35 років має найбільші труднощі з працевлаштуванням. Літні люди мають схожі проблеми, але легше адаптуються до віддаленої роботи.

Міграційний статус теж істотно впливає – тільки 21% переселенців зберегли свою роботу, а 52% стали безробітними, що відрізняється від тих, хто не змінював місце проживання. Хоча адаптація до віддаленої роботи у переселенців трохи краща.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІ.

Аналіз ринку праці в Україні з 2010 до 2021 року вказує на кілька серйозних проблем, які сталися через економічні кризи, зміни в населенні, пандемію COVID-19 і повномасштабне вторгнення. За цей час населення України зменшилося на 10,4%, а економічно активних людей – на 20,2%. Це свідчить про серйозну кризу, пов'язану зі старінням населення, масовим виїздом людей на роботу за кордон та зниженням трудових ресурсів. Найбільше ці проблеми стали помітними в 2014-2015 роках, через війну на сході та у 2020-2021 роках, через пандемію.

Структура зайнятості за віком показала, що частка молоді (15–24 роки) зменшилася з 7,6% до 5,8%. Це може призвести до браку кваліфікованих працівників в майбутньому. З іншого боку, кількість працівників старше 50 років, особливо жінок, зросла через підвищення пенсійного віку та нестабільність в економіці. Рівень безробіття коливався від 7,7% до 10,3%, з різкими зростаннями під час криз. Водночас кількість офіційних безробітних зменшилась майже вдвічі, що може свідчити про збільшення тіньової зайнятості або виїзд за кордон.

При порівнянні з європейськими країнами видно, що Україна відстає в ключових показниках: рівень зайнятості становить 59,1% проти 65–78% в ЄС, середня зарплата 525 доларів у порівнянні з 860–4100 доларами, а 15,1% зайнятих працюють у сільському господарстві, тоді як в ЄС цей показник коливається від 1% до 6%. Найефективніші моделі регулювання ринку праці, такі як скандинавська (поєднання гнучкості й соціального захисту) і німецька (дуальна освіта), можуть бути корисними для України, особливо в сферах цифровізації та підтримки малого бізнесу.

З початку війни в 2022 році в Україні різко зросло безробіття, яке досягло 33,6%. Це також призвело до руйнування інфраструктури та масових переселень людей. Найбільше постраждали сектори, які працюють в промисловості та сільському господарстві, тоді як попит на технічних

спеціалістів і управлінців зріс. Жінки, молоді люди та переселенці опинилися в найбільш складному становищі: серед них безробітних від 38 до 52%.

Серед основних проблем на ринку праці варто виділити такі:

- Демографічні проблеми – старіння населення і виїзд молоді.
- Нестабільність зайнятості – велика залежність від зовнішніх факторів, таких як війна і пандемія
- Тіньова економіка – зменшення довіри до офіційних установ і поганий соціальний захист.
- Відставання від ЄС – низька продуктивність праці і недостатня диверсифікація економіки.

Український ринок праці потребує системних змін, спрямованих не лише на подолання наслідків війни, але й на створення стійкої моделі, орієнтованої на європейські стандарти. Це включатиме інвестиції в людський капітал, модернізацію інститутів зайнятості та адаптацію до глобальних викликів, таких як автоматизація. Лише комплексний підхід дозволить забезпечити довгострокову стабільність і конкурентоспроможність української економіки.

РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 2010 – 2021 РОКІВ.

3.1. Аналіз рівня безробіття та його структури

Безробіття — це соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення, здатна і бажана працювати, не може знайти роботу [40]. Воно є одним із ключових показників стану економіки та ефективності ринку праці.

Безробіття виникає через дисбаланс між попитом на працю та її пропозицією, що може бути обумовлено структурними змінами в економіці, циклічними коливаннями, демографічними чинниками або інституційними умовами.

Безробіття класифікується за різними критеріями, що дозволяє виявити його причини та наслідки:

1) За причинами виникнення:
    - Фрикційне – тимчасове безробіття, пов’язане з пошуком нової роботи або переходом між роботами.
    - Структурне – виникає через невідповідність кваліфікації працівників вимогам ринку.
    - Циклічне – обумовлене економічними спадами, коли знижується попит на товари та послуги.
    - Сезонне – пов’язане з коливаннями попиту на працю в певні періоди року.
2) За тривалістю
    - Короткострокове (до 3 місяців)
    - Середньострокове (3 – 12 місяців)
    - Довгострокове (понад 1 рік)
3) За формою прояву
    - Офіційне – зареєстроване в державних органах
    - Приховане – коли працівники формально мають роботу, але не використовують свій потенціал повністю (наприклад, неповний робочий день) [41].

Аналіз причин безробіття допомагає зрозуміти, які чинники впливають на ринок праці за певний період. У таблиці 3.1 (Додаток А) можна побачити, як змінювався рівень безробіття в Україні з 2010 по 2021 рік, розподілений за основними причинами. Ці дані показують, як різні економічні кризи, зміни в промисловості та інші фактори вплинули на втрату роботи.

З таблиці 3.1 видно, що кількість безробітних у віці 15-70 років коливалася від 1,5 мільйона осіб у 2019 році до 1,8 мільйона у 2014 році. Це свідчить про те, що ринок праці чутливий до економічних і політичних змін. Найвищий рівень безробіття був у 2014 році, коли почався військовий конфлікт на сході України і розпочалася глибока економічна криза. Основні причини безробіття протягом цього часу — це звільнення за власним бажанням і звільнення через економічні причини. Високий рівень добровільних звільнень може свідчити про те, що людей не задовольняють умови праці або зарплати, або ж багато хто виїжджає за кордон. Зростання кількості звільнень через економічні причини зазвичай корелює з економічними спадками.

Динаміка інших причин безробіття також заслуговує на увагу. Частка молоді, яка не змогла знайти роботу після навчання, зменшилася з 19,6% у 2010 році до 10,2% у 2021 році. Це може означати, що система освіти стає ближчою до потреб ринку праці, або що молодь більше виїжджає на роботу за кордон. Одночасно з тим, кількість сезонних працівників зростає, що, напевно, пов’язано з важливістю аграрного сектору та туризму в економіці. Частка людей, які не працюють через домашні обов'язки або здоров'я, залишалася стабільною.

У таблиці 3.2 показано, скільки часу безробітні шукають роботу в Україні.

Таблиця 3.2.

Безробітне населення (за методологією МОП) за тривалістю пошуку роботи у 2010-2021 роках

Рік	Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	З них особи, які шукали роботу, намагались організувати власну справу		у тому числі за тривалістю пошуку роботи					
				до 1 місяця	від 1 до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 9 місяців	від 9 до 12 місяців	12 місяців і більше
		усього, тис. осіб	у % до всіх безробітних	у відсотках до підсумку					
2010	1 713,9	1 648,4	96,2	9,8	24,1	21,6	11,0	9,4	24,1
2011	1 661,9	1 608,4	96,8	11,8	27,7	23,2	10,4	6,6	20,3
2012	1 589,8	1 542,4	97,0	11,9	25,9	22,4	10,6	7,1	22,1
2013	1 510,4	1 473,7	97,6	11,0	26,9	23,8	10,4	6,4	21,5
2014	1 847,6	1 801,6	97,5	13,4	31,7	25,1	10,2	6,8	12,8
2015	1 654,7	1 617,4	97,7	10,5	23,3	23,9	11,0	7,3	24,0
2016	1 678,2	1 634,8	97,4	10,5	26,2	21,6	10,0	6,4	25,3
2017	1 698,0	1 662,5	97,9	12,0	26,1	19,3	9,5	6,4	26,7
2018	1 578,6	1 546,0	97,9	11,7	28,8	22,8	9,0	6,1	21,6
2019	1 487,7	1 441,7	96,9	17,4	22,2	28,9	11,2	7,2	13,1
2020	1 674,2	1 625,7	97,1	12,6	22,0	27,3	10,6	6,3	21,2
2021	1 711,6	1 667,7	97,4	12,7	20,0	24,6	10,1	7,5	25,1

Джерело: розроблено автором на основі даних [16]

Дивлячись на таблицю 3.2, видно, що найбільше безробітних було у 2014 році – 1,847 мільйона людей. Найнижчий рівень безробіття спостерігався в 2019 році, що свідчить про певну стабільність в економіці України перед початком пандемії Covid-19. У 2020 році через пандемію кількість безробітних знову зросла до 1,674 мільйона.

Проте відсоток людей, які активно шукали роботу або хотіли відкривати власну справу, залишався високим протягом всього періоду – від 96,2% у 2010 році до 97,9% у 2017-2018 роках. Це показує, що безробітні були дуже мотивовані працювати, навіть в умовах економічної нестабільності.

Структура безробітних за тривалістю пошуку роботи демонструє цікаві зміни. Короткострокове безробіття (до 3 місяців) торкалося від третини до майже половини безробітних, особливо у 2014 році – 45,1%. Це могло свідчити про наявність вакансій, які дозволяли людям швидко влаштуватися на роботу навіть у кризу. Але в наступні роки ситуація змінилася, і тривалість безробіття почала зростати. Середньотривале безробіття (від 3 до 9 місяців) у більшості років становило понад 30% від загальної кількості безробітних, з високими показниками в 2019-2021 роках.

Найскладніше із довготривалим безробіттям – понад 12 місяців. У 2010 році таких людей було 24,1%, у 2017 вже 26,7% – це максимальний показник за весь період. Це свідчить про те, що багато людей стикаються з труднощами в працевлаштуванні через низький рівень освіти, нестачу потрібних навичок або дискримінацію за віком. У 2014 році показник знизився до 12,8%, але це могло бути результатом еміграції або переходу частини населення в тіньову економіку.

У 2021 році, незважаючи на часткове відновлення економіки після карантину, довготривале безробіття знову зросло до 25,1%. Це свідчить про повільне відновлення ринку праці та тривалі наслідки пандемії для певних груп людей. Загалом, у структурі безробітного населення залишаються люди з тривалим безробіттям, і це вимагає серйозного підходу до вирішення проблеми.

Далі будемо аналізувати таблицю 3.3., що зазначена у додатку Б, яка демонструє динаміку рівня безробіття по регіонах України у 2010-2021 роках.

Таблиця 3.3. показує як змінювався рівень безробіття в Україні з 2010 по 2021 рік. Багато регіонів мали коливання без чіткої тенденції. Значний вплив на безробіття стався в 2014 році, коли в східних областях, таких як Донецька та Луганська рівень різко зростав через конфлікт і економічну нестабільність.

Після цього безробіття в багатьох місцях залишалося досить високим. Також було помітно, що західні та центральні області мали нижчі рівні безробіття, ніж східні та південні. Пандемія COVID-19 у 2020-2021 роках

вплинула по-різному: в деяких областях безробіття підвищилося, а в інших залишалося стабільним або навіть знижувалося. Східні області, зокрема Донецька, Луганська та Харківська, мали суттєве зростання безробіття після 2013 року, тоді як південні області також показали збільшення в 2014 році. Центральні та західні області зазнали менше змін. Київська область, в свою чергу, відзначалася низьким рівнем безробіття. Загалом, рівень безробіття в Україні протягом цього часу залежав від політичних і економічних подій, виявляючи великі регіональні різниці, що потребує додаткового аналізу для розробки ефективних рішень у сфері праці.

3.2. Оцінка диференціації регіонів за рівнем безробіття

Однією з головних проблем у світі зараз є зростаюча різниця в економічному розвитку між регіонами. Це призводить до великого розриву в рівнях життя між кількома дуже багатими країнами та дедалі більшою кількістю бідних, включаючи багато регіонів. В Україні вже кілька років спостерігаються значні відмінності в розвитку старих промислових регіонів та тих, де економіка має іншу структуру. Відсутність реальних дій для вирішення цих проблем призвела до дезінтеграції економіки країни.

Зараз дуже важливо знайти правильний підхід до аналізу економічної різниці між регіонами. Регіональна диференціація безробіття - це складна проблема, яка показує, як нерівномірно розвиваються різні області і як ефективно працюють їхні ринки праці. Значні різниці в рівнях безробіття між регіонами пояснюються як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами [43].

Дані для аналізу представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Динаміка рівня безробіття по регіонам України в 2010-2021 рр.

Регіон	2010 р.	2015 р.	Ланцюговий абсолютний приріст (Δ, %)	2021 р.	Ланцюговий абсолютний приріст (Δ, %)	Базисний абсолютний приріст (Δ, %)
Вінницька	10	8,9	-1,1	11	2,1	1
Волинська	8,5	9,8	1,3	12,7	2,9	4,2
Дніпропетровська	7,1	7,2	0,1	8,9	1,7	1,8
Донецька	8,4	13,8	5,4	15,4	1,6	7
Житомирська	9,8	11,3	1,5	11,2	-0,1	1,4
Закарпатська	8,7	9,2	0,5	11,1	1,9	2,4
Запорізька	7,5	9,7	2,2	11,1	1,4	3,6
Івано-Франківська	8,2	8,4	0,2	8,7	0,3	0,5
Київська	7,3	6,4	-0,9	7,2	0,8	-0,1
Кіровоградська	8,9	11,4	2,5	13,2	1,8	4,3
Луганська	7,2	15,6	8,4	16	0,4	8,8
Львівська	7,8	8,2	0,4	7,7	-0,5	-0,1
Миколаївська	8,4	8,9	0,5	11,3	2,4	2,9
Одеська	6,1	6,5	0,4	7,3	0,8	1,2
Полтавська	9,7	12,1	2,4	12,4	0,3	2,7
Рівненська	11,4	9,9	-1,5	9,6	-0,3	-1,8
Сумська	10,6	10,1	-0,5	10,1	0	-0,5

Продовження таблиці 3.3

Тернопільська	10,5	11,8	1,3	11,9	0,1	1,4
Харківська	7,2	7,1	-0,1	6,7	-0,4	-0,5
Херсонська	8,6	10,2	1,6	11,8	1,6	3,2
Хмельницька	8,6	10,2	1,6	10,3	0,1	1,7
Черкаська	9,9	9,8	-0,1	10,1	0,3	0,2
Чернівецька	8,5	9,3	0,8	9,3	0	0,8
Чернігівська	10,5	10,7	0,2	12,4	1,7	1,9
м. Київ	5,8	7	1,2	7,1	0,1	1,3
Україна	6	9,1	3,1	9,9	0,8	3,9

Розраховано автором. Джерело: [16;17]

За даними таблиці 3.3. можна побачити, що у Харківській, Київській та Одеській областях зафіксовано найнижчі рівні безробіття. У той же час у Луганській та Донецькій областях спостерігалася зовсім інша ситуація. При цьому деякі регіони (Харківська, Рівненська, Сумська області) продемонстрували позитивну динаміку зниження показників. Ці регіональні відмінності обумовлені наслідками війни на сході України та ефективністю регіональної політики. У 2021 році можна спостерігати, що до регіонів з високим рівнем безробіття (більше 10%) увійшли Вінницька, Волинська, Житомирська, Запорізька, Закарпатська, Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська та Чернігівська області.

Далі будемо проводити кластеризацію регіонів за рівнем безробіття за 2010, 2015 та 2021 роки. За допомогою формули Стерджеса визначимо кількість груп і інтервалів для групування.

$$n \approx 1 + 3{,}321 * \log N,$$

де N - число одиниць сукупності, яка підлягає групуванню.

n = 1+3,321*log24=5,58 або 6 груп

Інтервалом групування називається різниця між максимальним і мінімальним значеннями ознаки в кожній групі.

$$i = \frac{x_{max} - x_{min}}{n}$$

де x_{max} – максимальне значення рівня у дані сукупності;

x_{min} – мінімальне значення рівня у дані сукупності;

n – кількість груп, визначена за допомогою формули Стерджеса.

Розмах варіації складе: 11,40 - 6,10 = 5,3, а інтервал кожної групи 5,3 / 6 = 0,88 %

Наступним кроком буде ранжування регіонів за рівнем безробіття у 2015 році, для цього було складено таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Групування регіонів України за рівнем безробіття у 2010 році

Група	Регіон	Рівень безробіття, %	Інтервал рівня безробіття, %	Кількість регіонів
Найнижчий	Одеська	6.10	6.1 - 6.98	1
Низькій	Дніпропетровська	7.1	6.98 - 7.87	6
	Запорізька	7.50		
	Київська	7.30		
	Луганська	7.20		
	Львівська	7.80		
	Харківська	7.20		
Середній	Волинська	8.50	7.87 - 8.75	8
	Донецька	8.40		
	Закарпатська	8.70		
	Івано-Франківська	8.20		
	Миколаївська	8.40		
	Херсонська	8.60		
	Хмельницька	8.60		
	Чернівецька	8.50		
Вище середнього	Кіровоградська	8.90	8.75 - 9.63	1
Високий	Вінницька	10.00	9.63 – 10.52	6
	Житомирська	9.80		
	Полтавська	9.70		
	Тернопільська	10.50		
	Черкаська	9.90		
	Чернігівська	10.50		
Найвищий	Рівненська	11.40	10.52 -11.40	2
	Сумська	10.60		

Розроблено автором за даними таблиці 3.3

Найнижчий рівень безробіття складає 6,10, тоді 6,10 + 0,88 = 6,98%, за таким самим принципом будемо рахувати далі і представимо дані у вигляді таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Визначення накопичених частот по групах для 2010 року

Рівень безробіття, %	Кількість регіонів	Накопичені частоти (S)
6.10-6.98	1	1
6.98-7.87	6	7
7.87-8.75	8	15
8.75-9.63	1	16
9.63-10.52	6	22
10.52-11.40	2	24
Разом	24	х

Розраховано автором за даними таблиці 3.4.

Неменш важливим етапом є визначення моди та медіани. Мода – це величина ознаки (варіанта), яка найчастіше зустрічається в даній сукупності [44].

Медіана – це варіант, який займає середнє положення в ранжованому варіаційному ряду [44]. Для визначення даних показників використаємо такі формули:

$$M_0 = x_{m0} + h_{m0} * \frac{f_{m0} - f_{m0-1}}{(f_{m0} - f_{m0-1}) + (f_{m0} - f_{m0+1})}$$

де M_0 – мода;

x_{m0} – нижня межа модального інтервалу;

h_{m0} – розмір модального інтервалу;

f_{m0} – частота модального інтервалу;

f_{m0-1} – передмодальна частота;

f_{m0+1} – післямодальна частота.

$$M_e = x_{me} + h_{me} * \frac{\frac{1}{2}\sum f - S_{me-1}}{f_{me}}$$

x_{me} – нижня межа медіанного інтервалу;

h_{me} – розмір медіанного інтервалу;

$\frac{1}{2}\sum f$ – половина суми частот;

S_{me-1} – сума нагромаджених частот до медіанного інтервалу;

f_{me} – частота медіанного інтервалу.

У додаток до медіани для характеристики структури варіаційного ряду, розраховують квартилі. Перший квартиль відсікає чверть сукупності знизу, другий – рівний медіані, а третій – відсікає чверть сукупності зверху [44]:

$$Q_i = x_{Qi} + h_{Qi} * \frac{\frac{i}{4}\sum f - S_{Qi-1}}{f_{Qi}}$$

де Q_i – і-тий квартиль;

x_{Qi} – нижня межа і-того квартильного інтервалу;

h_{Qi} – розмір і-того квартильного інтервалу;

$\frac{i}{4}\sum f$ – і/4 суми частот;

S_{Qi-1} – сума нагромаджених частот перед і-тим квартильним інтервалом;

f_{Qi} – частота і-того квартильного інтервалу.

Розрахуємо дані показники для 2010 року:

$M_0 = 7{,}87 + 0{,}88 * \frac{8-6}{(8-6)+(8-1)} = 8{,}07\%$

Таким чином, в 2010 році у більшості регіонів України розмір рівня безробіття складав 8,07%.

$M_e = 7{,}87 + 0{,}88 * \frac{12-7}{8} = 8{,}42\%$

Тобто у 2010 році половина регіонів мала рівень безробіття у розмірі менше 8,42%, а інша частина – більше 8,42%.

$Q_1 = 6{,}89 + 0{,}89 * \frac{6-1}{6} = 7{,}72\%$

У 2010 році 25% регіонів України мали рівень безробіття менше 7,72%, а у інших 75% – більше 7,72%.

$Q_3 = 9{,}63 + 0{,}89 * \frac{18-16}{6} = 9{,}93\%$

У 2010 році 75% регіонів України мали рівень безробіття був менше 9,93%, а у інших 75% – більше 9,93%.

На рис. 3.1. зображено групи регіонів України за рівнем безробіття у 2010 році.

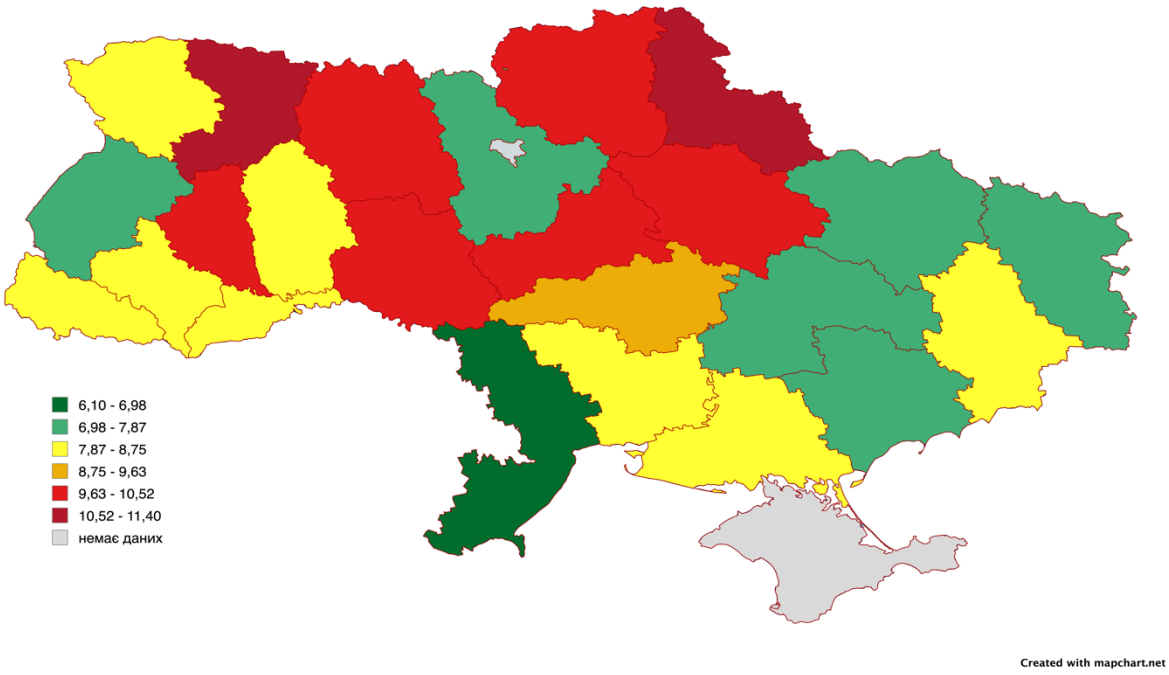

Рис. 3.1. Групи регіонів України за рівнем безробіття у 2010 році, %
Розроблено автором за даними табл. 3.4

З рисунку 3.1. можна побачити, що найбільша кількість регіонів має рівень безробіття в межах від 7,875 до 8,75%, а саме 8 регіонів. По 6 регіонів мають рівень безробіття в межах 6,98 – 7,87 та 9,63 – 10,52 і лише 2 регіону мають високий рівень безробіття в межах 10,52 – 11,40. Найнижчий рівень безробіття зафіксовано в одному регіоні і в межах 6,10 – 6,98.

Надалі будемо проводити аналіз за такою ж системою, але для 2015 та 2021 років.

Таблиця 3.6.

Групування регіонів України за рівнем безробіття у 2015 році

Група	Регіон	Рівень безробіття, %	Інтервал рівня безробіття, %	Кількість регіонів
Найнижчий	Київська	6.40	6.40 - 7.93	4
	Одеська	6.50		
	Харківська	7.10		
	Дніпропетровська	7.20		
Низькій	Львівська	8.20	7.93 - 9.47	6
	Івано - Франківська	8.40		
	Миколаївська	8.90		
	Вінницька	8.90		
	Закарпатська	9.30		
	Чернівецька	9.20		
Середній	Запорізька	9.70	9.47 - 11.00	8
	Волинська	9.80		
	Черкаська	9.80		
	Рівненська	10.10		
	Сумська	9.90		
	Херсонська	10.20		
	Хмельницька	10.20		
	Чернігівська	10.70		
Вище середнього	Житомирська	11.30	11.00 - 12.53	4
	Кіровоградська	11.40		
	Тернопільська	11.80		
	Полтавська	12.10		
Високий	Донецька	13.80	12.53 - 14.07	1
Найвищий	Луганська	15.60	14.07 - 15.60	1

Розроблено автором за даними таблиці 3.3

Таблиця 3.7.

Визначення накопичених частот по групах для 2015 року

Рівень безробіття, %	Кількість регіонів	Накопичені частоти (S)
6.40-7.93	4	4
7.93-9.47	6	10
9.47-11.00	8	18
11.00-12.53	4	22
12.53-14.07	1	23
14.07-15.60	1	24
Разом	24	x

Розраховано автором за даними таблиці 3.6.

Розрахуємо показники для 2015 року:

$M_0 = 9{,}47 + 1{,}53 * \frac{8-6}{(8-6)+(8-4)} = 9{,}98\%$

Тож у 2015 році у більшості регіонів розмір рівня безробіття – 9,98%.

$M_e = 9{,}47 + 1{,}53 * \frac{12-10}{8} = 9{,}85\%$

Тобто у 2015 році половина регіонів мала рівень безробіття у розмірі менше 9,85%, а інша частина – більше 8,85%.

$Q_1 = 7{,}93 + 1{,}54 * \frac{6-4}{6} = 8{,}44\%$

У 2015 році 25% регіонів України мали рівень безробіття менше 8,44%, а у інших 75% – більше 8,44%.

$Q_3 = 9{,}47 + 1{,}53 * \frac{18-10}{8} = 11\%$

У 2015 році 75% регіонів України мали рівень безробіття був менше 11%, а у інших 75% – більше 11%.

На рисунку 3.2. на карті відображено регіони України за рівнем безробіття у 2015 році, яка допоможе наочно побачити ситуацію, яка відбувалася з рівнем безробіття у даний період.

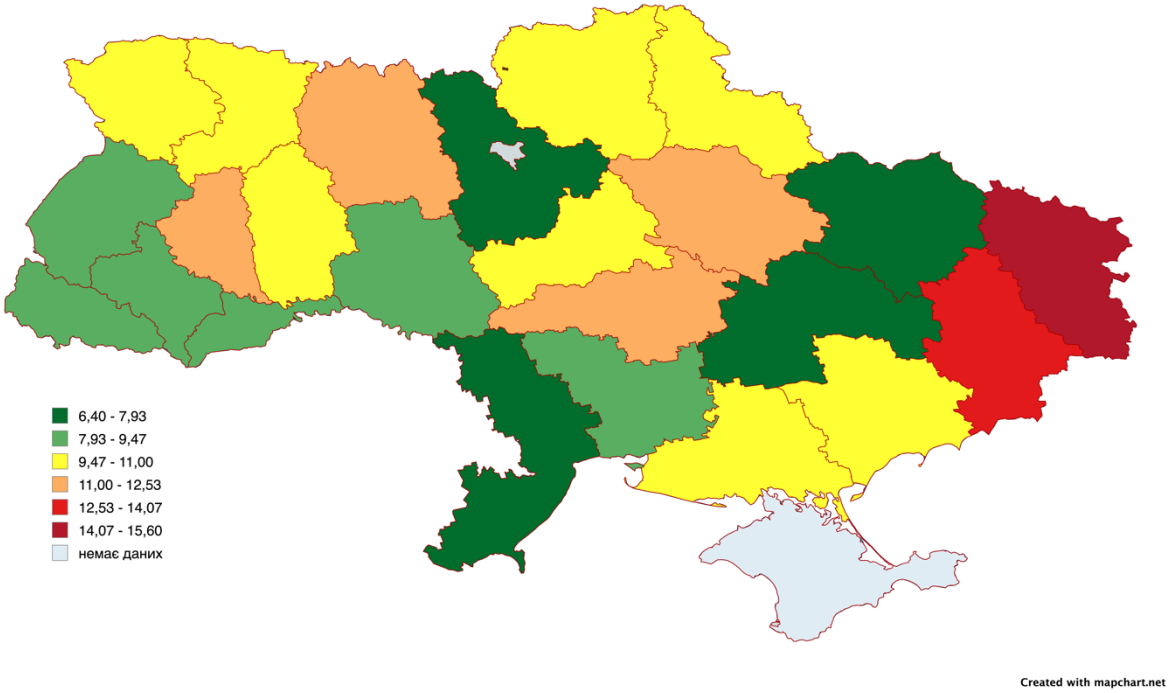

Рис. 3.2. Групи регіонів України за рівнем безробіття у 2015 році, %

Розроблено автором за даними табл. 3.4

Станом на 2015 рік найнижчий рівень безробіття був зафіксований у 4 областях України і має діапазон від 6,40 до 7,93%. Всього 8 областей мали середній рівень безробіття, що входить у діапазон 9,47 – 11,00%, у той же час у діапазон 7,93 – 9,47% увійшло 4 області. Найбільший рівень безробіття був зафіксований у Луганській області, також Донецька область має певні проблеми з рівнем безробіття і охоплює діапазон 12,53 – 14,07%.

Нарешті перейдемо до аналізу даних 2021 року, для цього розглянемо таблицю 3.8.

Таблиця 3.8.

Групування регіонів України за рівнем безробіття у 2021 році

Група	Регіон	Рівень безробіття, %	Інтервал рівня безробіття, %	Кількість регіонів
Найнижчий	Харківська	6.70	6.70 - 8.25	4
	Київська	7.20		
	Одеська	7.30		
	Львівська	7.70		

Продовження таблиці 3.8.

Низькій	Івано-Франківська	8.70	8.25 - 9.80	4
	Дніпропертовська	8.90		
	Чернівецька	9.3		
	Рівненська	9.6		
Середній	Сумська	10.10	9.80 - 11.35	8
	Черкаська	10.10		
	Хмельницька	10.30		
	Вінницька	11.00		
	Закарпатська	11.10		
	Запорізька	11.10		
	Житомирська	11.20		
	Миколаївська	11.30		
Вище середнього	Херсонська	11.80	11.35 - 12.90	5
	Тернопільська	11.90		
	Полтавська	12.40		
	Чернігівська	12.40		
	Волинська	12.70		
Високий	Кіровоградська	13.20	12.90 - 14.45	1
Найвищий	Донецька	15.40	14.45 - 16.00	2
	Луганська	16.00		

Розроблено автором за даними таблиці 3.3

Таблиця 3.9.

Визначення накопичених частот по групах для 2021 року

Рівень безробіття, %	Кількість регіонів	Накопичені частоти (S)
6.70-8.25	4	4
8.25-9.80	4	8
9.80-11.35	8	16
11.35-12.90	5	21
12.90-14.45	1	22
14.45-16.00	2	24
Разом	24	x

Розраховано автором за даними таблиці 3.8.

$$M_0 = 9{,}8 + 1{,}55 * \frac{8-4}{(8-4)+(8-5)} = 10{,}69\%$$

З цього слідує, що у 2021 році у більшості регіонів розмір рівня безробіття – 10,69%.

$M_e = 9,8 + 1,55 * \frac{12-8}{8} = 10,58\%$

У 2021 році половина регіонів мала рівень безробіття у розмірі менше 10,58%, а інша частина – більше 10,58%.

$Q_1 = 8,25 + 1,55 * \frac{6-4}{4} = 9,03\%$

У 2021 році 25% регіонів України мали рівень безробіття менше 9,03%, а у інших 75% – більше 9,03%.

$Q_3 = 11,35 + 1,55 * \frac{18-16}{5} = 11,97\%$

75% регіонів України у 2021 році мали рівень безробіття менше 11,97%, а у інших 75% – більше 11,97%.

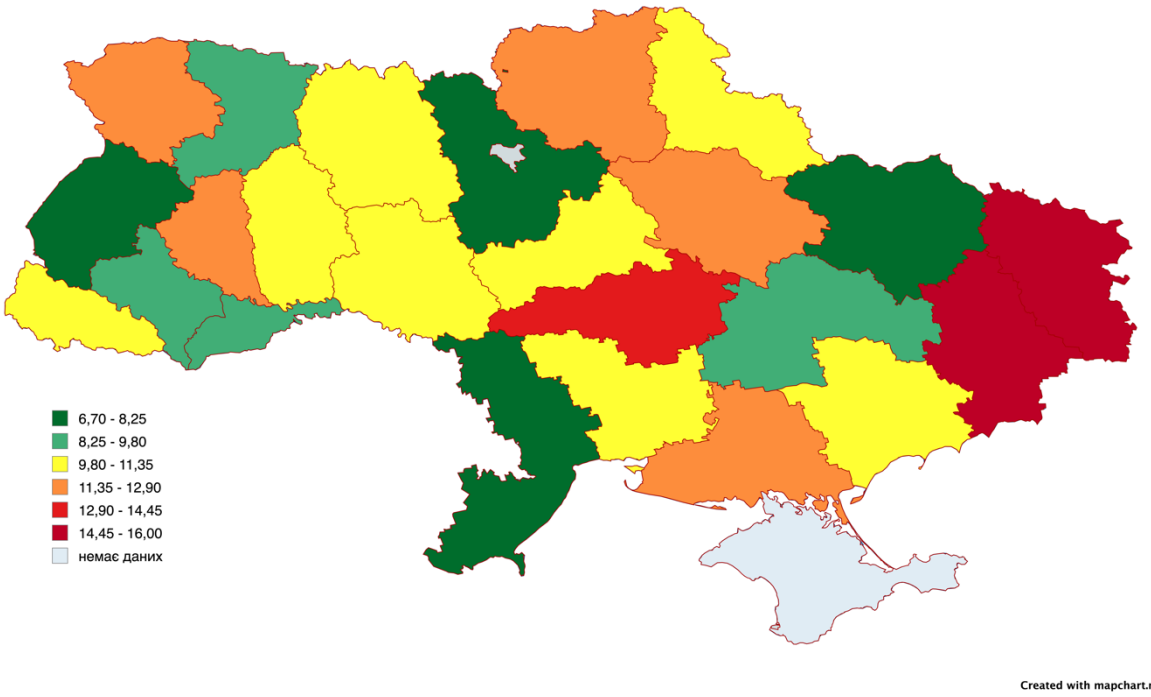

Рис. 3.3. Групи регіонів України за рівнем безробіття у 2021 році, %

Розроблено автором за даними табл. 3.4

З цих даних свідчить, що у 2021 році показник безробіття 6,70 – 8,25 мали всього 4 регіони країни, у той же час 4 регіони увійшли у діапазон 8,25 – 9,80, що свідчить про низький рівень безробіття. Найбільша кількість регіонів, а саме 8, увійшли до категорії з середнім рівнем безробіття. 5 регіонів було

зафіксовано у діапазоні 11,35 – 12,90 маючи позначку безробіття вище середнього. Високий рівень безробіття зафіксували у Кіровоградській області і найбільш критичні рівні у Донецькій та Луганській областях.

У заключенні до проведеного аналізу варто сказати, що протягом аналізованих періодів Луганська та Донецька область мають найвищі рівні безробіття, це може бути пов’язано з політичною ситуацією у цих регіонах, а також з масовою міграцією населення. Найнижчі рівні безробіття стабільно фіксувалися у Київській і Одеській областях.

3.3. Кореляційно – регресійний аналіз впливу чинників на рівень безробіття в Україні

Для більш глибокого аналізу безробіття дуже важливо провести кореляційно – регресійний аналіз, який допоможе визначити фактори які безпосередньо впливають на рівень безробіття. Статистичні зв'язки описуються в кореляційно – регресійному аналізі шляхом побудови так званої функції регресії, що найкращим чином, у сенсі деякого критерію, наближає значення залежної змінної. За такий критерій найчастіше вибирають мінімум суми квадратів відхилень результатів спостережень залежної змінної від значень, отриманих розрахунком за рівнянням регресії для тих самих значень фактора [45].

Проведення кореляційно – регресійного аналізу є непростим процесом, тому умовно його можна розділити на 5 умовних етапів.

На першому етапі будується теоретична модель рівня безробіття, тобто ставиться економічна проблема і проводиться її якісний аналіз.

На другому етапі розробляється економетрична модель, як сукупність математичних знань про безробіття та вплив на нього різних чинників.

Третій етап полягає в математичному аналізі моделі та підготовці вихідної статистичної інформації про стан безробіття, необхідної для визначення чинників, які на нього впливають.

На четвертому етапі здійснюється чисельне рішення моделі залежності рівня безробіття від сукупності чинників, практична перевірка отриманих за допомогою моделі знань про об'єкт, що вивчається.

П'ятий етап полягає в аналізі чисельних результатів, тут робляться висновки щодо ефективності моделі, відбувається застосування практичних результатів моделювання. Для постійного моніторингу цикл багаторазово повторюється [45].

Якщо аналіз буде використано правильно, то це дасть змогу знайти справжні взаємозв'язки залежності одного фактора від іншого.

При відборі факторів для дослідження потрібно віддавати перевагу відносним, а не абсолютним показникам.

Оскільки оцінюємо вплив факторів на рівень безробіття, то цей фактор будемо вважати результативним (Y).

За інші фактори оберемо:

X_1 – ВВП на душу населення, дол. США;

X_2 – середньомісячна заробітна плата штатних працівників, грн;
X_3 – індекс споживчих цін, %;
X_4 – рівень урбанізації, %;
X_5 – середня тривалість пошуку роботи, місяців.

Наведемо вихідні дані для розрахунків для визначення рівняння кореляційно-регресійної моделі в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10.

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на рівень безробіття

Рік	Рівень безробіття, % (Y)	ВВП на душу населення, дол. США (X_1)	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників, грн (X_2)	Індекс споживчих цін, % (X_3)	Рівень урбанізації, % (X_4)	Середня тривалість пошуку роботи, місяців (X_5)
2010	8,8	2974,4	2250	109,1	68,59	7
2011	8,6	3570,8	2648	104,6	68,68	6
2012	8,1	3856,8	3041	99,8	68,77	6
2013	7,7	4030,3	3282	100,5	68,88	6
2014	9,7	3014,6	3480	124,9	68,98	5
2015	9,5	2115,4	4195	143,3	69,12	7
2016	9,7	2185,9	5183	112,4	69,19	7
2017	9,9	2640,3	7104	113,7	69,23	7
2018	9,1	3095,2	8865	109,8	69,29	6
2019	8,6	3659,8	10497	104,1	69,41	5
2020	9,9	3725,6	11591	105	69,54	6
2021	10,3	4834,3	14014	110	69,63	7

Джерело: розроблено автором на основі даних [16;17]

Для аналізу будемо використовувати Пакет Аналізу в програмному забезпеченні Microsoft Excel і отримані дані перенесемо у таблицю 3.11.

Таблиця 3.11.

Результати кореляційно-регресійного аналізу впливу факторів на рівень безробіття

Регрессионная статистика								
Множественний R	0.828697362							
R - квадрат	0.686739317							
Нормированній R квадрат	0.373478634							
Стандартная ошибка	0.660778658							
Наблюдения	11							
Дисперсионный анализ								
	df	SS	MS	F	Значимость F			
Регресия	5	4.785948732	0.957189746	2.1922295	0.20462074			
Остаток	5	2.183142177	0.436628435					
Итого	10	6.969090909						
	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95%	Верхние 95%
Y-пересечение	-10.0977484	264.8706571	-0.038123318	0.9710647	-690.969448	670.77395	-690.9694	670.77395
ВВП на душу населення, (X1	-0.00019214	0.000488465	-0.393350352	0.7102735	-0.00144778	0.0010635	-0.001448	0.0010635
Середньомісячна заробітна плата штатних працівників, грн (X2)	0.00012471	0.000321741	0.387611072	0.7142553	-0.00070235	0.0009518	-0.000702	0.0009518
Індекс споживчих цін,% (X3	0.026153302	0.024083887	1.085925308	0.3270701	-0.0357563	0.0880629	-0.035756	0.0880629
Рівень урбанізації,% (X4)	0.214479437	3.861675608	0.055540511	0.9578589	-9.71227373	10.141233	-9.712274	10.141233
Середня тривалість пошуку роботи, місяців	0.216742577	0.299707384	0.723180636	0.5019724	-0.55367978	0.9871649	-0.55368	0.9871649

Джерело: розроблено автором за даними таблиці 3.10.

За результатами таблиці 3.11 величина коефіцієнта множинної кореляції R для моделі дорівнює 0,828, що свідчить про наявність у моделі високої кореляції, тобто існує достатньо тісний зв'язок між результативним показником і чинниками, що включено в модель. Значення R-квадрата (коефіцієнта детермінації) 0,6867 показує, що 68,67% варіації рівня безробіття пояснюється впливом включених в модель факторів, інші 31,33% обумовлені впливом інших чинників. Тобто завдяки зміни виокремлених чинників можливо на 68,67% змінити рівень безробіття.

Враховуючи суттєві значення коефіцієнтів множинної кореляції та детермінації, також t-критеріїв і P – значущості, вирішено залишити в моделі всі фактори.

Отже за результатами табл. 3.11 отримуємо 5-ти факторну модель:

$Y = -10{,}097 + 0{,}192\ X_1 - 0{,}124\ X_2 - 0{,}026\ X_3 - 0{,}214\ X_4 - 0{,}216\ X_5$

де на рівень безробіття впливають п'ять факторів: X_1 – обсяг ВВП на душу населення, X_2 – рівень заробітної плати, X_3 – рівень інфляції, X_4 – рівень урбанізації, X_5 – середня тривалість пошуку роботи.

Значення Y не інтерпретується, а значення X_1, X_2, X_3, X_4, X_5 інтерпретується таким чином:

- коефіцієнт X_1 (-0,192) – від'ємний знак вказує на зворотний зв'язок. Зі збільшенням обсягу ВВП на душу населення на 1000 дол. США, рівень безробіття, за інших рівних умов, зменшується на 0.192%.
- Коефіцієнт при X_2 (0,124) - позитивний знак вказує на прямий зв'язок. Зі збільшенням середньої заробітної плати на 1 тис. грн, рівень безробіття, за інших рівних умов, зростає на 0.125%.
- Коефіцієнт при X_3 (0,026) - позитивний знак вказує на прямий зв'язок. Зі зростанням рівня інфляції на 1%, рівень безробіття, за інших рівних умов, зростає на 0.0265%.
- Коефіцієнт при X_4 (0,214) - позитивний знак вказує на прямий зв'язок. Зі збільшенням рівня урбанізації на 1%, рівень безробіття, за інших рівних умов, зростає на 0.2145%. Це може здаватися неочікуваним, оскільки зазвичай у містах більше можливостей для працевлаштування.
- Коефіцієнт при X_5 (0,216) - позитивний знак вказує на прямий зв'язок. Зі збільшенням середньої тривалості пошуку роботи на 1 місяць, рівень безробіття, за інших рівних умов, зростає на 0.2167%. від’ємний знак коефіцієнта вказує на зворотній характер зв’язку і показує, що при збільшенні обсягу ВВП на душу населення на 1000 дол. США, рівень безробіття в країні зменшується на 0,213%.

Розроблена кореляційно-регресійна модель демонструє високий рівень кореляції та значну частку поясненої варіації рівня безробіття виділеними факторами.

Отже, застосування кореляційно – регресійної моделі дозволить звернути значну увагу на виділені у ній фактори впливу на рівень безробіття та дасть змогу ефективніше їх використовувати.

Дана модель дозволить прогнозувати рівень безробіття, а також його розмір в залежності від запланованих показників, які є факторами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІІ.

Аналіз безробіття в Україні з 2010 по 2021 рік показав цікаві тенденції та проблеми на ринку праці. Рівень безробіття варіювався через економічні кризи, політичні зміни, війну на сході та пандемію Covid-19. Найгірші показники були у 2014 році, коли 1,8 мільйона людей залишились без роботи через війну та економічні труднощі, тоді як найнижчий рівень безробіття спостерігався у 2019 році – 1,5 мільйона до початку пандемії.

Дослідження показало, що більшість безробітних стикалися з фрикційним (тимчасовим) та структурним безробіттям. Довготривале безробіття (більше 12 місяців) було досить поширеним, що вказує на проблеми з працевлаштуванням, такі як неефективність програм перепідготовки і вікова дискримінація. Зменшення частки молоді, яка не могла знайти роботу після навчання – з 19,6% у 2010 році до 10,2% у 2021 році – може свідчити про кращу підготовку освітньої системи до потреб ринку або про активнішу трудову міграцію.

Регіональний аналіз показав, що є серйозні диспропорції: найвищі рівні безробіття спостерігаються у східних областях, таких як Донецька та Луганська, через війну і економічні проблеми. Натомість у Київській, Одеській та Харківській областях ситуація з безробіттям краща. Кластеризація регіонів за рівнем безробіття підтвердила, що східні та південні регіони мають найбільші труднощі, в той час як західні області виглядають більш стабільними.

Кореляційно-регресійний аналіз допоміг виявити важливі фактори, що впливають на рівень безробіття. На рівень безробіття найбільше впливає зростання ВВП на душу населення (–0,192%). Підвищення зарплат, інфляція, урбанізація та довший пошук роботи ведуть до росту безробіття. Отримана модель показує, що економічне зростання може знижувати безробіття, але для стабільного результату потрібно враховувати й інші фактори, такі як інфляція, розвиток місцевих ринків праці та політика в сфері зайнятості.

ВИСНОВКИ

У рамках кваліфікаційної роботи ми проаналізували ринок праці в Україні. Він сильно змінився через пандемію COVID-19, війну та економічну кризу. Аналіз ринку праці допоміг зробити наступні висновки:

1. Український ринок праці працює за змішаною моделлю, де більше уваги надається зовнішньому ринку, з деякими елементами внутрішнього. Але існують проблеми, такі як тіньова зайнятість, нерівномірний розвиток в різних регіонах і недостатня робота з боку держави.

2. За період з 2010 по 2021 рік виявили критичні зміни, пов'язані з економічними кризами, війною і демографічними змінами. Кількість економічно активного населення зменшилася, що викликає занепокоєння.

3. Аналіз показав, що частка молоді на ринку праці зменшується, а кількість працівників старше 50 років зростає, особливо серед жінок. Це може заважати інноваціям і збільшувати навантаження на соціальну систему.

4. Порівняно з країнами ЄС, в Україні нижчий рівень зайнятості (59,1% проти 65–78%), середня зарплата ($525 проти $860–$4100) і ефективність у боротьбі з безробіттям. Східна Європа, наприклад, Польща і Угорщина, показують кращі результати завдяки європейській інтеграції та інвестиціям. Досвід Німеччини, Скандинавії і Сінгапуру показує, що баланс між гнучкістю, соціальним захистом і підтримкою перекваліфікації може допомогти стабілізувати ринок праці. Україні варто поєднати ці підходи, щоб досягти результату.

5. Аналіз структури безробіття показав, що найбільшу частку становили особи, які шукали роботу протягом короткого періоду (до 3 місяців), особливо у кризові роки, що може свідчити про певну гнучкість ринку праці. Проте з 2017 року простежується тенденція до зростання частки довготривалого безробіття (понад 12 місяців), що вказує на серйозні структурні проблеми, зокрема – невідповідність кваліфікацій працівників вимогам ринку, вікову дискримінацію, а також наслідки трудової міграції. Регіональний аналіз засвідчив значну диференціацію рівня безробіття між областями. Найвищі

показники характерні для східних і південних регіонів, особливо Донецької та Луганської областей, що зумовлено військовими діями, економічною деградацією і втратою частини інфраструктури. Водночас західні та центральні області демонстрували відносно стабільні або нижчі рівні безробіття. Київ та Київська область зберігали лідерство за найнижчими показниками безробіття завдяки концентрації робочих місць та розвитку сфери послуг.

6. Аналіз безробіття за 2010–2021 роки показує, що в 2010 році більшість регіонів мали помірні показники. Ситуація у 2015 році погіршилася, а найгірше було на сході, тоді як Київ та деякі інші міста показали кращі результати. В 2021 році деякі регіони продовжували мати високий рівень безробіття, хоча в деяких інших ситуація покращилася. Для кращого результату Україні потрібна більш активна регіональна політика, створення нових робочих місць і програми перекваліфікації з урахуванням місцевих потреб.

7. Проведений кореляційно-регресійний аналіз дозволив встановити наявність тісного зв’язку між рівнем безробіття та відібраними економічними показниками. Модель показала, що найбільший зворотний вплив на рівень безробіття має ВВП на душу населення: при його зростанні рівень безробіття знижується. Натомість зростання середньої зарплати, індексу споживчих цін, рівня урбанізації та тривалості пошуку роботи, за інших рівних умов, супроводжується зростанням рівня безробіття, що може свідчити про структурні дисбаланси на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально - трудових відносин. Суми : Сумський державний університет, 2024. 349 с. URL: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059499.pdf дата звернення: 15.03.2025

2. Закон про зайнятість населення : Постанова Верховної Ради України від, № № 24, ст.243 : станом на 14.10.2014.

3. Пігуль Н., Дехтяр Н., Пігуль Є. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті економічної безпеки держави. Вісник Сумського Державного Університету. Серія «Економіка». 2023. С. 44 – 54. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2023/5.pdf
дата звернення: 15.03.2025

4. Тахтарова К., Великий О. Позитивні зрушення у державній політиці щодо відновлення ринку праці України. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2024. С. 102 – 105. URL: https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2024/Розвиток%20ринку%20праці%20в%20умовах%20глобалізаційних%20зрушень%20виклики%20для%20України.pdf дата звернення: 15.03.2025

5. Чернушкіна О. Сучасні трансформаційні реалії ринку праці. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2024. С. 117 - 121. URL:
https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2024/Розвиток%20ринку%20праці%20в%20умовах%20глобалізаційних%20зрушень%20виклики%20для%20України.pdf дата звернення: 15.03.2025

6. Чакалова К. Внутрішній та зовнішній ринки праці: особливості та взаємодія. Стаття. 2016 рік.. Вчені записки КНЕУ. 2016. С. 281 - 291. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f062fa5b-d25d-4c66-9da3-81fc925ebc38/content дата звернення: 20.03.2025

7. Акіліна О. В. Актуальні проблеми державного регулювання ринку праці в Україні. Статистика України. 2017. С. 90 - 96.

8. Ладонько Л. С., Калинько І. Ст, Філіпова Н. Ст. Аналіз ринку праці та забезпечення державного регулювання рівня зайнятості населення в Україні. Проблеми сучасних трансформацій: електронний науково-практичний журнал. 2023. Т. 9.

9. Півторак О. Концептуальні засади удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання ринку праці в сільській місцевості. Економічний дискурс. 2020. Т. 4. С. 75 - 84.

10. Маринюк В. Ринок праці та його держане регулювання у сучасних умовах. Дніпровський науковий журнал публічного управління, психології, права.. 2023. Т. 6. С. 237 – 241. URL: https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/544/492 дата звернення: 20.03.2025

11. Цевух Ю. Ринок праці, міграція та соціально – економічний розвиток європейського союзу та України. Навчально – методичний посібник. 2021.

12. Заєць С. В. Статистичний аналіз ринку праці в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 21(2). С. 33-39.

13. Корепанов О. С. Статистичний аналіз ринку праці в Україні методами багатовимірної класифікації: регіональний аспект. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 384-392.

14. Шубалий О. М. Методичні засади комплексної статистичної оцінки стану регіонального ринку праці. *Економічний форум*. 2016. № 4. С. 273-282.

15. Кваша О. Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки.

16. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua

17. Міністерство фінансів України. URL: https://minfin.com.ua

18. І.В. Ґерлах. Європейський ринок праці. Електронне навчальне видання. Львів, 2023, с. 72.

19. Павлюк Т. Ринок праці у Європейському союзі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015 року.

20. Рівень безробіття у Франції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/FRA/france/unemployment-rate. Дата звернення: 29.04.2025

21. Рівень безробіття у Хорватії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/hrv/croatia/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

22. Рівень безробіття у Румунії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/rou/romania/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

23. Рівень безробіття в Австрії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/aut/austria/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

24. Рівень безробіття в Ірландії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/irl/ireland/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

25. Рівень безробіття у Нідерландах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/nld/netherlands/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

26. Рівень безробіття у Німеччині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/deu/germany/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

27.Рівень безробіття у Німеччині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/pol/poland/unemployment-rate Дата звернення: 29.04.2025

28. Зайнятість населення за секторами у Німеччині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/295519/germany-share-of-economic-sectors-in-gross-domestic-product/ Дата звернення: 01.05.2025

29. Зайнятість населення за секторами в Австрії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/385875/employment-by-economic-sector-in-austria/ Дата звернення: 01.05.2025

30. Зайнятість населення за секторами в Болгарії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/373492/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-bulgaria/ Дата звернення: 01.05.2025

31. Зайнятість населення за секторами в Іспанії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/271063/distribution-of-the-workforce-across-economic-sectors-in-spain/ Дата звернення: 01.05.2025

32. Зайнятість населення за секторами в Нідерландах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/276716/distribution-of-the-workforce-across-economic-sectors-in-the-netherlands/ Дата звернення: 01.05.2025

33. Зайнятість населення за секторами в Польщі. [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://www.statista.com/statistics/1553732/poland-employment-structure-by-sector/ Дата звернення: 01.05.2025

34. Зайнятість населення за секторами у Румунії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/1421265/romania-leading-sectors-by-average-net-salary/ Дата звернення: 01.05.2025

35. Зайнятість населення за секторами у Франції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/270358/distribution-of-the-workforce-across-economic-sectors-in-france/ Дата звернення: 01.05.2025

36. Зайнятість населення за секторами в Угорщині. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/348254/employment-by-economic-sector-in-hungary/ Дата звернення: 01.05.2025

37. Зайнятість населення за секторами в Хорватії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/351168/employment-by-economic-sector-in-croatia/ Дата звернення: 01.05.2025

38. Державний центр зайнятості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://dcz.gov.ua/stat Дата звернення: 02.05.2025

39. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України 2022 – 2023: стан, тенденції та перспективи. 2023.

40. Варналій А. О., Самотоєнкова О. В. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. – Одеса: ОНЕУ, 2017. – Вип. 3. – Ч. І. – С. 90-96.

41. Дергалюк М. О., Коваленко А. С. Безробіття в Україні та його вплив на економічне становище держави. Економіка. Суспільство. Управління. 2018. № 6. С. 22-35.

42. Карюк В. І., Білокур Г. В. Аналіз факторів впливу на рівень безробіття в Україні за сучасних умов. Вчені записки Університету «КРОК». 2018. № 4. С. 120-136.

43. Вітковська К. Оцінка диференціації регіонів України за рівнем життя. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2015. Т. 3. С. 28 - 41.

44. Педченко Г.П. Статистика: Навчальний посібник. Мелітополь: Колор Принт, 2018. – 266 с.

45. Тутова О. З. Напрями підвищення платоспроможності підприємств аграрного сектору економіки. Матеріали всеукраїнської науково-технічної конференції магістрантів та студентів. 2020. С. 305 - 306.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 3.1.

Безробіття за причинами незайнятості 2010 – 2021 роки

Рік	Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	за причинами незайнятості, відсотків								
		вивільнені з економічних причин	звільнені за власним бажанням, за угодою сторін	звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту або договору найму	не працевлаштовані після закінчення закладів освіти	робота має сезонний характер	не зайняті через виконання домашніх (сімейних) обов'язків тощо	звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії	демобілізовані з військової строкової служби	інші причини
2010	1 713,9	25,3	32,8	8,1	19,6	5,4	2,2	0,7	1,5	4,8
2011	1 661,9	27,7	30,1	9,2	18,1	6,9	2,5	0,9	1,2	3,4
2012	1 589,8	23,5	34,0	8,4	16,9	8,8	2,5	1,5	1,4	3,0
2013	1 510,4	21,9	34,6	8,1	16,8	8,4	3,8	1,2	1,0	4,2
2014	1 847,6	22,3	31,8	7,8	16,7	9,3	4,6	1,4	0,3	5,8
2015	1 654,7	27,8	28,9	7,5	16,4	9,9	3,7	0,9	0,3	4,6
2016	1 678,2	22,4	33,0	9,4	15,6	9,7	3,2	1,8	0,7	4,2
2017	1 698,0	23,2	34,5	8,2	12,2	10,1	4,9	2,0	0,7	4,2
2018	1 578,6	20,7	38,0	9,5	9,8	9,4	4,7	1,1	0,9	5,9
2019	1 487,7	21,5	39,6	8,9	9,4	9,6	3,3	3,4	0,8	3,5
2020	1 674,2	22,9	34,1	9,7	9,3	10,2	2,9	3,0	0,5	7,4
2021	1 711,6	27,1	32,4	9,6	10,2	9,4	4,1	2,4	0,6	4,2

Розроблено автором на основі даних [16;17]

Додаток Б

Таблиця 3.3.

Динаміка рівня безробіття по регіонах України у 2010-2021 роках

Область	Рівень безробіття, %											
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Вінницька	10	9,3	6,2	7,7	9,4	8,9	10,5	9,8	10,1	8,2	8	8,9
Волинська	8,5	1,8	7,5	6,4	7,6	9,8	11	7,8	8,3	7,6	7,2	10,3
Дніпропетровська	7,1	7,4	6,4	7,4	8,9	7,2	8,7	10,4	11,2	8,9	9,4	7,2
Донецька	8,4	9	8,1	11,3	17,6	13,8	13,8	12,4	10,2	12,2	15	14,1
Житомирська	9,8	8,5	7,4	6,9	8,7	11,3	11,6	8,8	9,3	8,7	8,8	
Закарпатська	8,7	8,9	7	7,5	7,1	9,2	9,8	7,5	7,8	7,1	7,1	9,7
Запорізька	7,5	6,8	6,9	7,3	9,8	9,7	9,7	11,3	12,8	9,8	11	9,1
Івано-Франківська	8,2	7,8	7,3	6,4	7,3	8,4	8,8	7,6	8	7,3	7,3	8,4
Київська	7,3	7,1	5,8	6,4	8,2	6,4	7,4	8,1	11,7	8,2	8,1	6,9
Кіровоградська	8,9	8,9	6,8	7,1	10,4	11,4	12,3	11,5	8,6	10,4	10,3	13,2
Луганська	7,2	7,2	7,2	13,5	18,8	15,6	13,5	9,7	11,8	15,1	14,3	15,3
Львівська	7,8	7,7	7,1	7,7	7,2	8,2	8,4	7,3	7,9	7,2	7,1	7,9
Миколаївська	8,4	2,3	6,6	7,1	11,3	8,9	9,4	11,2	12,2	11,3	11,5	10,4
Одеська	6,1	1,1	6,3	6,1	9,3	6,5	6,4	9,4	10,5	9,3	9,6	7,1
Полтавська	9,7	8,9	6	5,4	10,6	12,1	11,4	10,4	11,4	10,6	10,4	12,3
Рівненська	11,4	11	7,2	7,4	7,5	9,9	9,4	7	7,5	7,5	7,4	10,2
Сумська	10,6	9,9	7,1	7,3	8,9	10,1	8,2	9,1	11	8,9	9,2	9,7

Продовження таблиці 3.3.

Тернопільська	10,5	10,7	6,9	8,5	7,2	11,8	12,7	7,2	7,6	7,2	7,1	11,3
Харківська	7,2	6,4	5,9	9,1	9,1	7,1	7,5	9,3	10,8	9,1	9,3	7,1
Херсонська	8,6	8,3	7,1	12,6	12,6	10,2	9,9	12,1	13,5	12,6	12,4	10,1
Хмельницька	8,6	8,8	7	8,6	9,7	10,2	10,7	8,8	9,2	8,6	8,8	10,2
Черкаська	9,9	10,1	6,8	9,7	7,3	9,8	9,3	10	10,9	9,7	9,8	9,4
Чернівецька	8,5	7,4	6,7	7,8	7,8	9,3	9,9	7,7	8,2	9,2	7,6	9,6
Чернігівська	10,5	11,2	7,2	9,2	9,2	10,7	11,7	9,1	9,7	7,8	9,2	10,8
м. Київ	5,8	6,4	5,1	6,8	6,8	7	6,1	6,5	7,2	6,8	7,1	7

Розроблено автором на основі даних [16; 17;]